

„Keressetek és találtok”

A Vigilia decemberi számában immár hagyományosan közös meditációra hívtunk tudósokat és művészeket, jeles hazai személyiségeket. Ezúton is köszönetet mondunk mindazoknak, akik megtisztelték folyóiratunkat írásukkal. (A szerk.)

„Aki él, változik, és akkor leszünk tökéletesek, ha sokszor meg tudunk változni.” John Henry Newman, a nagy kereső gyakran idézett szavai arra utalnak, hogy az élettől elválaszthatatlan valami-féle nyugtalanság, az a meg-megújuló keresés, amely nem éri be a már megtalált tartalmakkal, hanem vitorlát bont remélt, vágyott vagy ismeretlen tájak felé. Keresni sok mindent és sokféle okból lehet, és a legkevésbé sem magától értetődő, hogy milyen mozgatórugói vannak a keresésnek. Van, aki azért keres valamit, mert meg akar szabadulni attól, amiye van, más talán azért, mert szinte megmagyarázhatatlan vonzerőt gyakorol rá valami, s mélyrehatóan megragadja egész belső világát, és alighanem olyanok is vannak, akik esetében a keresésnek nincs is tárgya, ezért pedig pusztá nyugtalanságban merül ki.

Az Ön életében volt-e olyan dolog, amit meg szeretett volna találni? Hogyan kezdett érdeklődni iránta, és miért támadt vágy Önben a megtalálására? Azt találta-e, amit keresett, vagy útközben maga a keresés is módosult Önben? És végső soron egyáltalán keresés eredménye-e, amit talált, vagy inkább Önre találtak rá a dolgok?

Napjainkban a keresésnek számos új formája figyelhető meg. Az újabb nemzedékek tagjainak szeme előtt talán már csak internetes keresőmotorok jelennek meg, ha keresésről hallanak, a „mennyit keresel” kérdése pedig mára állítólag minden másnál érzékenyebb társadalmi tabuvá vált. Sokan keresnek új hazát vagy új állást maguknak, és ennek során nem kevesen ütköznek a csalódás falaiba. A nyugtalanság mindenesetre általános jelenségnek tűnik — véleménye szerint mit és hogyan keres a mai ember?

A keresztény hagyomány szerint a keresés nemcsak lehetőségünk, de kötelességünk is, és aki keresni kezd, kétségkívül találni is fog, sőt ha a legfontosabbat keresi, minden mást mintegy mellékesen megkap hozzá. Ön szerint hogyan lehet keresni azt, ami a leglényegesebb? Vannak-e tapasztalatai a kérőimáráról? Kinyílt-e már ajtó, amikor zörgetett, és mit kapott ráadásul, amikor „Isten országának igazságát” kereste?

Hatalom és szeretet

Klinikai
szakpszichológus,
pszichoterapeuta

Első közelítésben a „keresés” szó számos vonzata, sokféle jelentése bukkan fel bennem. Keresek valamit, ami elveszett, keresek valakit, hogy rátaláljak. Ilyenkor csak azt keresem, akit/amit fontosnak érzek, aki/ami hozzám tartozik, és a teljesség a megtalálásban teljesül be. A tiszta öröm születhet meg bennem ilyenkor, mert a megtalálással együtt kerek egész bennem ez a világ. Kereshetnek engem is, mert lehetek elveszett, de valakinek mégis fontos. Egyszer négy évesen egy vásárlás alkalmával „elvesztem”, eltűnt édesanyám. Féltelmetes világ zuhant rám, kétségbeesett keresésbe kezdtem. Sokan vettek körül, segítettek, és egyre jobban megszelídült a helyzet, már nem rettegettem annyira. S amikor feltűnt édesanyám, aki felém rohanna átölelt, ebben az ölelésben átéltem, hogy csak ez a fontos: szeretetben és biztonságban lenni!

Kereshetek olyat, amit még soha nem éltem át, újat, izgalmasat, vélten szükségeset, hiányzó ismeretlent, ami talán csak az álmaimban, vágyaimban él, s járhatok úgy, mint Vörösmarty Mihály írta a *Csongor és Tünde* drámai mesejátékában: „Minden országot bejártam, minden földi tartományt, de ki álmaimban él, a dicsőt, az égi szépet semmi földön nem találtam” ... Ekképp megélhetem az álom és valóság távolságait. Ilyen élményt idéz fel most emlékezetem. 14 éves voltam. Körülöttem az elsős gimnazista lányok mind „egyen-cipőben” jártak, ez úgynevezett hernyótalpú cipő volt, csikos zokni illett hozzá. Nekem nem volt. Nagyon vágytam rá. Csodák csodájára karácsonyi holland segélycsomagban kaptunk egy párat, ami illett rám. Különös örömmel és hálával fogadtam. Akkor még nem tudtam, hogy a kamaszoknál az egyenvisélet identitás kellék, az odatartozás kifejezője. Nagyon akartam oda tartozni a városi lányok közé. Amikor először vettem fel a cipőt egy kollégiumi táncesten, az osztálytársaim már a legújabb, papucs-cipő divat szerinti topánban voltak, én pedig egyedül maradtam a trampli cipőmben. A vágyam ugyan teljesült, de nem hozott boldogságot.

A keresés azt is jelenti, hogy keresem szüntelenül önmagam, kihívás vagyok magamnak új és új megismerési területeken, vajon mire számíthatok, mire vagyok és leszek képes, felfedezek-e magamban elegendő erőt, hitet, képességet, tartalékot, hogy az új helyzetekkel megküzdjem? Vajon a nagy megpróbáltatások idején van-e elég lelki munícióm a helyzettel megbirkózáshoz? És vajon mit teszek, ha a megpróbáltatás hatalmasabb, mint az erőm, lehetőségem? Vajon fenn tudok-e maradni, (Áprily Lajos szavaival szólva) „fenn, az ember magasán”? Nehéz stresszhelyzetekben, megoldás híján mind megéljük ezt, magam is sokszor megszenvedtem mint vereséget, bánatot.

Keresem naponta a másik ember világát, hogy megértsem, hogyan látja a világot, mindazt, amiben megakadt az élete, problémáit, konf-

liktusait, érzésvilágát, azt a jelentést, amit számára saját helyzete üzen. Nem segíthetek magam, csak ő saját magát, saját eszközeivel. Nekem ezeket kell benne megkeresnem és megtalálnom, felerősítenem és bizalommal támogatnom, hadd használja saját lehetőségeit a megoldások elérésében. Nincs más esélyem, ha valóban segíteni akarok. Mivel ezen a pályán vagyok, naponta művelem ezt a fajta keresést, és nagy öröm a rátalálás a másik világára a megértésben.

Keresem minden napon újra és újra Istent. Hozzá Krisztuson át vezet az utam, akit még kamasz koromban, konfirmációmkor hívtam be a szívembe örökös lakónak. Keresem magamban, mint sziklaszárd biztonságot, mint szüntelen szeretetet, erőforrást és vigaszt. „Mindenne van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít.” Ezt az ígét kaptam akkor, és azóta is hordozom magamban. Krisztus ember volta ad ahhoz mély bizalmat, hogy higgyem, érti és érzi, amit én. Nála teljesebb megértésre sehol sem találhatok. Imáimban velem van az Atya és a Fiú, ezt egy kicsi gyermekkori kép övezi, amelyben megtestesítve látom magam mellett Istent és Jézust, ketten fogják a kezemet, jobbról és balról, egyaránt éreztetve, hogy soha nem voltam, vagyok és nem is leszek egyedül. „Már anyaölből is volt mindig gondja rám. A sok jót, melyet ad, ki sem mondhatja szám” — énekelem a gyülekezettel egy-egy vasárnapi istentiszteleten. Mélyen hiszem, hogy létezésem értelme a szívbeli szolgálat. Minden, amit adni tudok családomnak, szeretteimnek, a rászorulóknak, aki kéri, amit tőlem telik, azoknak is, akik nem tudnak kérni, de észreveszem a *cry for help* náluk. Különös, mély meggyőződésneként hordozom, hogy ezért a küldetéses feladatért kapom az egészséget, erőt, képességeket... addig, amíg teljesíthetem a szolgálatot. S ha már nem tudom, akkor „Uram bocsásson el szolgádat békével...” — mondom, és „haza” indulok.

A keresés, kereset szó a hétköznapi pénzkeresés jelentését is megidézi, ám bár ez a jelentés csak a foglalkozás szóhoz tapad. Mivel töltöm drága életidőmet? A megélhetés, a pénz keresésével is. Karácsony Sándor debreceni pedagógus professzor szerint a foglalkozás olyan tevékenység, ami magában véve nem hordoz minőséget. „Foglalkozol vele? Keresel? Még jó, ha pénzt találsz!” — mondta. A szakma ettől több a szakértelmével, a mesterség azzal, hogy mesteremtől átvettem a mintát, de a csúcson a hivatás áll. Oda vagyok-e hívva? Hajt-e a hajlamom? Magam úgy érzem, amit teszek a munkában, az hivatásom, sokkal több és más, mint munka, mert elért a hívás, ez szolgálatra szólított, mint szüleimet, nagyszüleimet, őseimet. Magam is folytatom a sort, folytatják gyermekeim is, s talán majd még unokáim is ezt a delegációt kapják. Református hitem szerint az én predesztinációm a hivatásomra rátalálás, ahová a delegációm szól, és „helyemen vagyok” a világban.

Abban a világban, amelyben a két nagy világfenntartó erő — a szeretet és a hatalom — egyensúlyvesztésének tanúi és szenvedői vagyunk. A hatalom extrovertált erő, keres, kutató, kitérít, a horizontot, felfedez, megragad, birtokol, tulajdonol, és amit birtokol,

azt ízekre szedve ismeri meg, a mélységeiig kutatja. Ilyen hatalom a tudás. Ezt gyakran mondjuk. A hatalom a másik erőoldal — a szeretet-nélkül szenvtelen, érzések nélküli és vak erő, nem hordozza magában azt, mi végre is vagyok? Kiért vagyok? Mi célból vagyok? Nem ismeri fel, hogy az élet szolgálataért létezik. Csak a szeretet oldal áthatása, átszellemítése, a tudás, tudomány objektív, szenvtelen mivoltának emberszolgáltatívá lelkesítése adhatja meg a hatalomnak a világépítő képességét. A szeretet átfog, átölel, összetart, összeköt, átlelkesít, kölcsönösségre nyit, ad és adásra törekszik, nem birtokol, hanem szolgál. Ez az erő teremtheti meg a hatalom emberiesítését, emberért, életért való jelentőségét.

Ma oly korban élünk, amikor a hatalom „hatalmassá” növekedett, míg az átszellemítő, életet teremtő és védő szeretet oldal legyengült, alig-alig él. A világegyetem rideg úrként és idegen, fenyegető mivoltában jelenik meg, az univerzum nem barátságos, hanem ijesztő. Az élet nem biztonságos, inkább fenyegető. Amikor a hatalom és szeretet egyensúly fenntartó vezérért, Istent a szekularizáció letaszította a trónról, és helyére ültette a pénz mammont, a tudomány mint „termelőerő” emberszeretet nélkül veszélyessé váló, pénztermelő fegyver lett, amely nem szolgálja, hanem pusztítani képes az életet. Megsérült az élettörvény.

Úgy látom, ezért a nagy-nagy rohanás, keresés, üresség érzés, tárgyokban és tulajdonban keresett biztonság, amely soha nem pótolja azt, amit csak transzperszonálisan, spirituálisan lelhetünk fel. A keresésben ugyan születnek elnevezések, mint magasabb intelligencia, a természeti törvények és evolúció hatalmának istenítése, de nincs rátalálás, hiányzik a belső béke, az élet értelmének fellelése. Kiért élünk? Miért élünk? Akit-amit szeretünk. Ha az érdek erősebb, mint a szeretet, ha az ego nagyobb, mint a „mi együtt”, párban, családban, gyermekben, közösségben, akkor a rátalálás megnyugvása nem érhető el. Ilyennek látom ma a világban az emberi keresést.

Úgy tapasztalom, hogy a rövid idő alatt nagyot változó világban vissza kell találnunk a hatalom és a szeretet egyensúlyához, és az ennek erőrendszerét fenntartó legfőbb isteni erőhöz, a Teremtőhöz.

BÁTHORI CSABA

A keresés a találás

Költő, író, műfordító

Mióta vagyok, ki akarok térni. Isten és két ember megteremtett valamilyennek, és én más akarok lenni. Tegnap lehajtottam a fejem, és ma reggelre csak sejtem, ki is voltam pontosan tegnap. Akivel tegnap beszéltem, ma már nem találok a becsületben, újra meg kell keresnem a kilengések labirintusában.

Hadd kezdjem azzal: szegénynek születtem. És a szegénység először is a másnapot, a következő lépést, az otthon és a szeretet lé-

legzetét keresi. Honnan és kitől kapok enni? Ez nekem gyermekkoromban elemi kérdésnek tűnt, ebben állott akkor remény és keresés. Egy korty, annál nem több, de elpusztíthatatlan boldogság volt, valahányszor megláttam az utcasarkon nevelőszüleimet, akik minden elsején, aznap kapott keresetükből nagy staniclikban ízt, balatonszeletet, diánacukrot, nekünk gyerekeknek egy-egy szem narancsot hoztak haza. Ők kerestek, mi szenvedtünk. Nem kerestünk, csak várakoztunk, áhítoztunk, sóvárogtuk.

Vágytam volna egy barátira, nem sokra, talán csak egyre, aki nem tágít mellőlem, gondoltam, aki hozzám szít majd mindig, bármi történik később. Néha úgy rémlett, tévedtem a választásban: nem, nem ez a barátom. De mihelyt ráébredtem, tévedek, már mentem is előre. Volt egy feledhetetlen cimborám, és én egy egész kamaszkoron át azt hittem, igen, ő az, őrá lehet építeni. Nem Péternek hívták, de sokáig rendületlenül állt mellettem, mint a szikla. Tudtam, mindig elérem, ha szükségem van rá. De aztán, esztendőök teltek-múltak, s kezdtem érezni: folyton elillan, mihelyt nyúlok érte. Amíg bízni tudtam, nem sértett, hogy egyik pontról a másikra, egyik szívről a másik szívre, egyik hullámról a másikra kell váltanom. Kerestem, akiről úgy véltem, szeret. És sokáig abban a feltevésben éltem, én is tudok szeretni.

A szerelemben egyre inkább az *egy*et kerestem, aki nemcsak teljesség, hanem békesség, és a nagy elnyugvás előtt a nyugalom és a békesség biztosítéka. Hosszú időközön át sokszor kisodródtam helyzetemből, képtelen voltam ragaszkodni, saját életemmel tölteni azt, ami és aki körülvesz. Keresem-e még ma is szerelmemet? Igen. Nem tudom elmondani, micsoda ajándék, hogy reggel újra őt látom, szívében változatlan, és csak az idő szeszélyeinek számkivetve. Sokat teszek azért, hogy hajnalban újra lássam őt, újra őt lássam, és el ne veszítsem akkor sem, ha azt mondaná: mától fogva láthatatlan akarok lenni. Néha gondolok azokra, akik fáznak a kötelemtől. És meghökkent látni, hogy szertelen sodródásukban, húshabzsolásuk lármájában mégis milyen elégtelenek. Száz nőben elérsz-e a boldogságig? Találás-e a halmozódó gyönyör, amely nem jár lassulással, hűséggel, kötelemmel? A testiség ámokfutói nem érnek messzebb, mint azok, akik már csak abban keresik a boldogságot, akit megtaláltak. Pascal mond olyat, hogy *nem keresnél, ha már nem találtál volna...* Tudjuk-e, mit jelent ez? Azt hiszem, a hűség nagyobb emlékmű, mint egy székesegyház. Én sokáig, ma már úgy emlékszem, túl magasan és túl embertelen messziségben kerestem az Istent. Pedig Ő itt lappang a feltűnést kerülő, karnyújtásnyira körülünkben élő dolgok és emberek anyagában és szellemében. Túlkeresni magunkat, azt hiszem, ez az igazi eredendő bűn. Nem becsülni a megtalált világot, ez a leghiúbb emberi kintornák egyike.

Mit kerestem még? Nem tudom mindennek a nevét, amit nem ismerek. A költészet puhatólása, a nagy költészethez való felrugaszkodás, vagy inkább: feltétel nélküli kilengés a költői Tartalom felé,

ez, semmi kétség, örök magasfeszültség volt a menetelésben. De a költészetet nem érdemes megrohamozni, tilos leföldelni, semmi módon nem szabad kisajátítani, mohó kíváncsisággal tollunkra ráncigálni, és ha megtaláltad is egyik-másik elemét, nem illik a költészettől illatozni, vagy hencegni azzal: megtaláltuk. Azt hiszem, ez a legnagyobb keresés ma is tart, és ritkán szakítható meg azzal a mesterkélt önhittséggel, hogy íme, valamit a markunkban tartunk. A költészet, ha türelmesen és önzetlenül keresed, százféle szellem, amelyből te is megismerhetsz egyet-kettőt-hármat. És egyik anyanyelvét akár imádhatsz is, abban a hiedelemben: ez Ő maga. Csak-hogy a költészet útja és kincse végtelen és kereséssel nem található meg, csak egyféle érdektelen összpontosítással. Nem a találás a helyes szó. Tudom, versírásban öregedtem meg, és egy-két sorom örökké él. Megöregedtem, de örökké fogok élni akkor is, ha nem leszek. Nekem ebben a feltevésben ketyegett a lelkem évtizedekig, az élet levetéséig így is marad. De akadtak éjszakák, évekre szétterjedt éjszakák, amikor úgy tűnt, örökké fogok élni, mert szívósan kerestem, noha nem éltem egy percet sem itt a földön. Lehet, hogy a túlzó keresés kizökkenti értelmes pályáiról az embert.

Néha azt kívántam, bárcsak ne keresgélnek, ne kapdosnék ködépek után, bárcsak ne hinném azt, hogy másutt van a cél, mint abban a szűkebb térben, mondjuk, szerelem-határban, mondjuk, munka-gödörben, mondjuk, abban az evangéliumi hívő hitetlenségben, amelyről az Újszövetség egyik legmegrendítőbb története beszámol. „Hiszek, segíts hitetlenségemen!” Aki így fohászodik, az keres-e vajon, az talált-e már vajon? Nem tudom. Én a költészetten át véltem elérni a nagy találást, amely megadhatta volna nyugalمامat. Még ma is úgy vélem néha verőfényes napokon, hogy csak a becsületes ember láthatja a jövőt. És ezt a jövőt, amely a világ boldogsága, a költészet becsületén át lehet keresni és részlegesen érintve megtalálni. Mindenesetre azt a keveset, amit megtaláltam, én már viszem a boldogulás felé, elhatároztam. Mintha zárandokolnék valami szent hely felé, néha elidőzöm egy-egy csillapító gondolatnál, egy-egy szép tárgynál, egy emberi szónál, és akkor úgy tűnik: *Verweile doch, du bist so schön*, maradj, kérlek, olyan gyönyörű vagy. De nem marad a markomban, eszemben, házamban semmi, ami arra volna hivatott, hogy másnap ne legyen más.

És mégis az a benyomásom, egyre magasabbra jutottam, jutottál, jutottunk, mert néha meg is tudunk állni, és azt mondhatjuk: itt a helyem, ez a rendeltetésem. Soha nem fogsz többé üres kereséssel bíbelődni, ha elolvasol egy Puskin-sort, megcsodálsz Nofretete pillantását, vagy a mélybe nézel a mosztari Öreghídról. Mert van olyan pillanat, amelyben a keresés és a találás sértetlenül fedi egymást.

A válaszáadás kapujában

(*valami helyett*)

Esztéta Amikor a Vigilia szerkesztősége megkeresett a felkéréssel, örömmel és azonnal igent mondtam. Egyrészt azért, mert keresve sem találhattak volna jobb témát a keresésnél. Másrészt azért, mert keresnem sem kellett, máris találtam egy alkalmas témát.

Gondoltam, érlelődjön, dolgozzon bennem a dolog, a feltartóztathatatlanul telő idő szélárnyékában, azután majd megírom közvetlenül a határidő előtt.

Csakhogy időközben elfelejtettem, mit találtam, és hiába keresem, most sem találok. Hiába eredek a csupán két hónapnyi eltűnt idő nyomába, nem jutok sikerre. Arra meg végképp nincs időm, hogy — miként egy tapasztalásregény hőse — türelmesen várjak az önkéntelenül bekövetkező és érzéki alapú emlékezés ajándékpillanatára, egy teába mártott sütemény ízére, egy elfeledett dallamra, egy botlató kőre... Marcelnek, Proust elbeszélőjének hét kötetnyi tere és ideje volt arra, hogy állhatatosan keresse és végül megtalálja az idő értelmét. Ami, végső soron, nem volna más, mint a kereséssel eltöltött idő maga. Az idő saját értelme. Ami neki a regény ábrázolt ideje. Nekünk meg a regényolvasás ideje.

A mindig különbözőképpen és különböző oldalakról meg tapasztalt idő értelme talán azt is jelenti, hogy még a kereséssel hiába eltöltött időnek is megvan az értelme: önmaga. A keresés hiábavalóságának az ideje, a hiábavalóság megélésének az ideje. A megélt hiábavalóság elfogadásának az ideje. A hiába történő várakozásé. Ahogyan Kafka földmérője mondja *A kastélyban*: „Akkor már inkább úgy vétem el, hogy várom.” Vagy ahogyan olvashatjuk *A per* kilencedik fejezetében, azon belül a börtönkaplán által a saját igazát kereső Josef K.-nak elmondott, korábban önálló novellaként is megjelent történetben, amelynek hőse, a vidékről jött ember, hiába várja egy életen át, hogy bejusson a törvény (vagy a Törvény) csakis neki fenntartott kapuján. Mindeközben, a hiábavaló várakozás ideje alatt, a vidékről jött ember mindenféle pótcselekvéssel tölti ki az időt, a várakozás idejét. Például aprólékosan megfigyeli az őt belépni akadályozó, félelmetes külsejű őr testi tulajdonságait és jellegzetes öltözetét. Többek között megszámlolja az őr bundájában fészkelő bolhákat, sőt még szóba is áll velük (hogy jobb belátásra bírják a bunda gazdáját). Állhatatosságának egyetlen jutalma lesz ama misztikus fényjelenség, amelyet a halála előtti pillanatokban lát kiáradni a törvény (vagy a Törvény) kapujából. Bár ez is inkább a testi gyengeségből következő érzécsalódás lehet.

Mondhatni, az enyém is ugyanolyan pótcselekvés, mint a vidékről jött emberé: miközben arról írok, hogy nem emlékszem, miről akartam írni, azért mindenféle eszembe ötlik. Anélkül, hogy kerestem volna. Proust Marcelje. *A kastély* földmérője. *A per* Josef K.-ja. *A törvény kapujában* vidékről jött embere. Az egyértelmű választ nem adó művek olvasója mint afféle vidékről jött ember (amennyiben az olvasó mindig vidékről érkezik). Kafka-olvasó önmagam, mint vidékről jött ember.

A válaszadás kapujában ücsörgök tehát. Vidéki emberként. Amilyen mindig is voltam és leszek akkor, amikor gondolkodom, olvasok, vagy írok. Ugyanis, ha tetszik, ha nem, gondolkodás, olvasás vagy írás közben mindig, minden esetben kívülről próbálok bejutni valahová, a megértés belső tereibe. Próbálok megérteni Kafkát. Próbálok megérteni Kafkát megérteni vágyó önmagamat. Keresem a megértés útján az értelmet. Miközben eleve tudom, hogy a megtett út értelme éppenséggel: a megtett út maga. Még akkor is, még abban a sajátos formában is, amikor nincs megtett út, amikor nem mozdulok, amikor csak várok. És nem feltétlenül azért, mert számító módon jól tudom, hogy nem azé, aki fut. Merthogy futva is ugyanúgy lehet keresni és találni, mint egy helyben állva. Vagy ülve — a vágyunk kapujában álló őrtől kapott sámlin.

BUBNÓ TAMÁS

Útvonalkereső.bt

Egyházenész

Ma már csak be kell ütni a paramétereket, s megmondja a virtuális partner a tutit. Mikor indulj, merre menj, hol leselkedik rád veszély, torlódás, kényelmetlenség, sőt alternatív útvonalakat is fölkinál. A lehető legtöbbet megtesz tehát érted, hogy elérjed az úticélot. (Mert megérdemled!) Egyet azonban biztosan nem tud megmondani: hogy hova szeretnél menni. Ezt neked kell eldöntened.

Azt gondolom, hogy bármiféle célt kitűző utazáshoz bátorság kell, a hit és a remény bátorsága, amely nélkül sem a tervezés, sem a lebonyolítás nem kivitelezhető. Az éhes csecsemő — megérezvén anyja illatát — mindent megtesz az emlők eléréséért. A kisgyerek még ösztönös veszélyérzetét is feledi néha egy-egy játék vagy személy eléréséért, megszerzéséért: sokat nem mérlegel.

A „megéri-e” kérdés egy későbbi életkorban jelentkezik, ahogy múlik az ártatlanság és az egyenesség. Lassan negyven év tanítói tapasztalata alapján az elsős-másodikos gyerek még kíméletlen zsúri a környezete felé: ítélete, döntése nem feltételez semmi jobbító vagy ártó szándékot, semmiféle meggondolást, csak lefegyverző őszinteséget. Ugyanez a gyerek 10–11, majd 20–21 évesen már egyre több és több szempont alapján dönt, ítéel, sokszor erősen torzító érzelmi befolyás alatt, s egyre többször tolul föl a kétség benne: megéri vagy nem éri meg? (Mármint kimondani azt, amit tényleg gondol, vagy ezzel

csak a bajt keresi. Hiszen sok mindent keres az ember — a bajt azonban biztosan nem célzottan...)

Olyan családban nőttem föl, ahol a keresztény hit az életünk és létezésünk elválaszthatatlan része volt. Édesapám, Homrogd falu görögkatolikus papja számunkra hitelesen és szenvedéllyel képviselte a Mindenhatót. Láttuk, hogyan műveli az Úr szőlőskertjét, éltük a mindennapokat, szerettük nagyon az ünnepeket. Bizony nem kerestünk ott mi sok mindent, csak néha a kulcsokat, a barackbefőttest, a kutyust, a számtanfűzetet, meg a találkozás lehetőségét a barátokkal, később a serdülő lánykortársainkkal. Egy ilyen közegben az Isten keresése teljességgel botorságnak tűnt, nem is értettem, mikor egy rokoni látogatáson Budapesten erről hallottam egy szentbeszédet. Az Úr ugyanis ott a Csereháton velünk volt és velünk van mindig, imádkozunk hozzá, egyszer jót ad, s máskor szomorúságot — de hát ő már csak ilyen —, a családi, iskolai, falusi közösségi életünk végső soron az ő kezében van. Hogy az iskolában, meg a rádióban elhangzottak olyan mondatok, melyek egyáltalán nem ezt a felfogást képviselték (1963-tól 1971-ig jártam általános iskolába, a Kádárkorszak ereje teljében volt), nem okoztak igazán traumát burookban növő lelkemnek: „őket”, sőt „azokat” a gonosz befolyásolja, aki ármánykodik, s imádkozni kell, hogy majd ők is, az eltévelyedettek, rátaláljanak a mi utunkra, azaz a helyes útra.

A miskolci konzervatórium, majd a budapesti zeneakadémia évei aztán gyökeres fölfordulást hoztak, azt vettem észre, hogy állandóan keresnem kell mindazt, ami eddig megvolt, az élet egyértelműsége, a „boldogok a lelki szegények” érzése szertefoszlott. Ha nincs a zene — úgy vélem —, akkor ez így is maradt volna. A hangok hozták belém vissza a hitet: a szép és jó hangokért való küzdelem során éltem át és értettem meg ismét olyan üzenetet, amely nagyon is rímelt arra, amit a boldog kisgyerekkor nap mint nap nekem adott. Elkezdtem egyre jobban szeretni a hangokat, nemcsak használni. Aztán jött velem szembe egy csodálatos Lassus-motetta, amely így kezdődött: *Musica — donum Dei...* Boldogan bólintottam magamban: igen, amen — s egyre inkább vágytam arra, hogy akár véletlenül, akár a keresés eredményeképpen terveződjön már az az úti cél, ami elveszni látszott, s kapjak segítséget is ehhez. Hol hangok, zenék, hol emberek, hol idézetek kezdtek föl-tűnni az életemben, amelyek nem mindig segítettek ugyan — de mindenesetre éberren tartottak. Pilinszky olvasása mindmáig rendkívül fontos nekem ezen az úton, nemcsak a művei, de a megnyilvánulásai is. Valerio Ochetto beszélgetett velem 1966-ban a keresztény művész elkötelezettségéről: „Pilinszky szerint rendkívül nehéz egyidejűleg jó kereszténynek és jó művésznak lenni, mivel ez a kitűzött eszmény olyan feszültséget és olyan odaadást követel, amely szinte felülmúlja az ember lehetőségeit (...). Az ember legfőbb célja a szentség elérése. A keresztény művésznak tehát arra kell törekednie, hogy a megélt valóságot mint szentséget egyeztesse össze

és valósítsa meg a műveiben, és még inkább saját életének tanúságtételében. Olyan metszési pont ez, amely az ember lehetőségeinek a határán van, ott, ahonnan az Istennel való egyesülésre mód nyílik. És csakugyan, Pilinszky a vallásos költő valóban hiteles példajaként Assisi Szent Ferencet említi. (...) A keresztény művésztől önmagával és hitével szemben is teljes szigorúságot várunk el, hogy fölébe kerekedve minden külső kísértésnek, saját legbelőbb szabadságát fejezze ki. Mindez mint embertől, hívőtől, művésztől őszinte és folyamatos erőfeszítést, elkötelezettséget kíván.”

Tulajdonképpen ennyi. A „tényeken túl látó” zseniális megfogalmazás miatt még nem is tűnik bonyolultnak a feladat... S az az igazság, hogy tisztul a kép, a mindennapok csodái (például az unokák) egyre többet segítenek az úton maradásban. Valamint Szír Szent Efrémnek (306–373) mintegy 1700 éve született, ma is tisztító, csodálatos imája, amelyet próbálok egyre többször és egyre jobban elimádkozni:

*Életem Ura és Uralkodója,
ne engedd hozzám a jóra való restség,
könnyelműség, pénzvágy
és megszólás szellemét!*

*Ajándékozd inkább szolgálódnak
a józanság, alázatosság,
állhatatosság és szeretet lelkét!*

*Igen, Uram és Királyom,
add, hogy megismerjem bűneimet
és meg ne ítéljem felebarátomat,
mert Te áldott vagy mindörökké,*

Ámen.

*Őt kerestem,
akit mindenki keres,
és Ő megtalált*

CSÓKA JÁNOS

Pálos szerzetes

1974-ben születtem hitét gyakorló katolikus családban, harmadik gyermekként. 7–8. osztályos koromban gondoltam arra először, hogy pap leszek.

Gimnáziumi éveim alatt aztán elkezdtem más irányban érdeklődni. Akkoriban küzdősportra jártam, és ennek révén is nyílt meg az érdeklődésem az okkult, ezoterikus dolgok felé. Lélekben távol kerültem Istentől, bár misére rendszeresen jártam. Csakhogy már nem ő érdekelt, hanem az, hogyan juthatok olyan természetfeletti erő birtokába, amivel magam rendelkezem. Természetesen mindezt jóra akartam használni. Úgy láttam, hogy a keresztény hit ilyesmire nem tanít meg, mivel ott „gyermeki naivitással” mindent Istentől kérnek, várnak. Ilyen témájú könyveket és újságokat olvastam. Egy napon — váratlanul — iszonyú lelki szenvedés, félelem, kétségbeesés és teljes reménytelenség kerített hatalmába. Egy belső világosság, egy nagyon határozott belső tudás azonban ott volt bennem és azt mutatta: ez nem pszichés történet; Isten tud segíteni, csakis Ő tud megszabadítani.

Másfél év istenkeresés következett. Próbáltam minden erőmből közelebb kerülni hozzá. Naponta Szentírást olvastam és imádkoztam; kértem, könyörögtem, és vártam... Ekkortájt egy szentírási ige újra és újra megtalált, amiből erő és remény áradt felém: „Aki szeret engem, az megtartja tanításomat, s Atyám is szeretni fogja. Hozzá megyünk és benne fogunk lakni (Jn 14,23). Akkor még nem ismertem fel az Úr hangját, de azt éreztem, hogy ez az, amire szükségem lenne, hogy Ő bennem lakjon. Ide pedig úgy jutok el, ha megtartom tanítását, aminek lényege a szeretet. Szükséges, hogy őszinte imában keressem Őt, olvassam a Szentírást, szentségekhez járuljak; bizalommal támaszkodjak katolikus egyházam tanítására, hagyományára.

Részt vettem egy *Élet a Lélekben* szemináriumon, ami formált és reményt adott, de a döntő belső változás kicsit később következett be egy szentségimádáson. Mindjárt az elején, amikor elhaladtak mellettem az Oltáriszentséggel, olyan tapasztalatban volt részem, amihez foghatót addigi 19 évem alatt soha nem éltem át. Jézus jelenlétében találtam magam: teljes világossággal éreztem — nem csak hittem —, hogy itt van ebben a kenyérben, és egyben itt van velem — szeretettel, irgalommal. Sírnom kellett. Nem is tudom, hogy a bűnbánat, a megindultság, az öröm könnyei voltak e, vagy mindháromé. Íme, kerestem Istent és Ő megtalált engem.

Az életemet két nagy fejezetre lehet osztani. E szentségimádást megelőző és az ezt követő életszakaszra. Ez valóban újjászületés volt. Sőt, ezt követően napról-napra egyre nagyobb lett bennem a szeretet és az öröm. Mindaz a félelem és lelki gyötrelmem, ami addig mardosott, most nyomtalanul eltűnt. Olyan tüzet, örömet és szeretetet tapasztaltam meg bensőmben, amilyenek addig még a létéről sem tudtam. Akkor már ismertem, hogy a karizmatikus megújulásban ezt hívják Lélekkeresztségnek; Istennek, jelenlétének, szeretetének misztikus megtapasztalását.

Ezekben a hónapokban állandóan éreztem Jézus jelenlétét, ami egy folyamatos tapasztalat volt. Vele beszélgettem egész nap. Így

tanított meg a szüntelen imára. Olyan szeretetet öntött belém az emberek iránt, hogy én csak döbbenet figyeltem magam. Hihetetlen volt, mert tudtam, hogy ez nem én vagyok, de mégis én vagyok. Isten „belém bűjt” és elkezdte élni bennem az ő életét. Így belülről tapasztalhattam és ismerhettem meg őt.

Ezek a „mézeshetek” három hónapig tartottak. Isten megmutatta, hogy milyen leszek majd, ha szent leszek. Most már tudom, mi felé kell tartanom, benső tapasztalatból ismerem. Olyan volt ez, mint amikor az írni tanuló gyermeknek megfogja a kezét a tanító, és vele rajzolja a betűket, a gyerek pedig egyszer csak ráérez a mozgásra.

A továbbiakban nem részletezem, hogyan találtam meg pálos szerzetesi hivatásomat. E helyütt inkább az istenkeresésre akartam fókuszálni, és arra, ahogy ő megtalált. Találkoztunk, betöltött és elkezdődött az élet, egy közös úton járás. Ez a minden, a többi inkább csak „hab a torán”.

Mit keresünk, kit keresünk?

FABINY TAMÁS

Evangelikus püspök

Gyerekkorom gyenge vicce szerint valaki kopogtat a mennyország ajtaján. Bentről kiszól Szent Péter: „Mi az?” Erre a kint várakozó meglehetősen határozottan így szól: „Nem mi az, hanem ki az!” Erre Szent Péter így sóhajt fel: „Na, már megint egy pedagógus”.

Nem egyszerűen az ilyen, még az mennyország kapujában is nevelni akaró vérbeli tanárok kell, hogy különbséget tegyenek a „mi” és a „ki” névmás között, hanem a Biblia figyelmes olvasói is.

János evangéliuma elején azt olvassuk, hogy amint a Keresztelő János által éppen Isten bárányának nevezett Jézus észreveszi, hogy ketten követik, megfordul, és így szólítja meg őket: „Mit kerestek?” (Jn 1,38). Ez a kérdés azután nemcsak egy párbeszédet indít el, hanem egy olyan kapcsolatot is, amelynek nyomán András és Péter — ugyanis róluk van szó — elmennek Jézus otthonába, és hamarosan tanítvány lesz belőlük. Felbukkannak aztán további potenciális tanítványok is. Fülöp nem keresi Jézust — de megtalálja őt. Natánél, az értelmiségi, annál inkább keresi az igazságot — őt Jézus találja meg. Sokféle úton lehet Jézus otthonába eljutni.

Eltelik aztán három év, és Jézus éppen ezekkel a tanítványaival időzik a jeruzsálemi Kedrón patakon túl. Fáklyafény mellett Júdás közeledik a főpapok és a farizeusok által küldött szolgálkkal. Jézus ezúttal is megelőzi őket, és Jn 18,5 szerint így szól hozzájuk: „Kit kerestek” (*tina zéteite*)? Erre újabb, a korábbihoz képest sokkal feszültebb párbeszéd zajlik le, hiszen a Jézust keresők nemcsak hátrahő-

kölnek, hanem a földre is esnek. Hamarosan vér is folyik, hiszen Péter kardot ránt, és levágja Málkus fülét. Jézus azonban olyannyira megőrzi nyugalmát és méltóságát, hogy amikor azok elmondják, hogy a Názáreti Jézust keresik, akkor kimondja az Istennek fenn-tartott *egó eimi*, „én vagyok” önmeghatározást.

János evangélista görög szövege nagyon igényes. Az általa itt használt *tis*, *ti* egy kétvégződésű kérdő névmás. A *tis* áll hím és nőnemben, a *ti* pedig semlegesnemben. Jelentése ki, mi, melyik. A nyelvtani nem következménye, hogy személyeknél értelemszerűen a *tis* alak kerül alkalmazásra, míg általában dolgokra való kérdezésnél a semlegesnemű alak. Jézus kérdése Jn 1,38-ban tehát „mit kerestek”, 18,5-ben viszont „kit kerestek”-ként fordítandó.

A fokozás az Evangéliumon belül is egyértelmű: a gondolatmenet az általános felől a konkrét felé halad. A kezdeti — talán még bizonytalan — keresés, követési szándék a keresztig, a végpontig tart, hogy onnan folytatódjék majd a tanúságtétel.

Mindennek aztán az Evangéliumon túlmutató jelentősége is van. Korántsem mindegy, hogy valakit vagy valakit keresünk.

A hétköznapi életben is fontos lehet ez a különbségtétel. Keresheti valaki a testi-lelki boldogságot, a harmóniát, a biztonságot — ám ha mindezt csak tárgyi vagy akár fogalmi síkon éli meg, örökké megmarad a hiány. Ha viszont ez a vágyakozás egy bizonyos emberrel való személyes találkozásban ölt, a szó szoros értelmében testet, akkor máris arcot kapnak ezek az érzések, és valaki el tudja mondani, hogy megtalálta a szerelmét, a jó barátját, vagy éppen tudatosult benne, ki is az ő édesapja, édesanyja, testvére.

Transzcendens összefüggésekben még inkább igaz ez. Ott él az emberben a vallásosság érzése, amit adott esetben különböző szertartásokban vagy törvényekben vél megtalálni, de igazán személyessé még nem válik. Ha viszont már nemcsak valakit, hanem valakit keres az ember, akkor kapcsolatba léphet egy nála hatalmasabb valósággal.

A keresztyén teológia a Jézussal való személyes találkozást tekinti a hit céljának. Ha a „kit keresünk?” kérdésre vele találkozunk az igében, az Eucharishtiában, akkor hitünk egészen bensőségessé és személyessé válik. Az Isten országáról szóló példázatok is őbenne teljesednek be. A parabolák ilyen krisztológiai értelmezésével azt valljuk, hogy Jézus a megtalált kincs, az érkező vőlegény, a hazatérő úr vagy éppen az irgalmas szamaritánus. Azt a bőséget is nála és benne találjuk meg, amit a három mérce lisztből megkelesztett tészta vagy a tékozló fiú hazatérésekor levágott hízott borjú juttat kifejezésre. Jézus nem egyszerűen példázatokot mondott, hanem ő maga volt Isten példázata.

Érvényes ez az örökkévalóságra is. Hiszem, hogy ott az élő Úrral, a feltámadott Jézussal fogunk találkozni. Ő hív majd minket magához, hogy az asztalközösségben találkozzunk vele és egymással. Ha ő nem lenne ott, akkor Pilinszky Jánosnak ez a fájdalmas mon-

data lenne teljesedne be: „A lámpa még ég, étel, teríték, abrosz az asztalon — de sehol senki, aki körülülje, sehol senki, aki befejezze a megkezdett falatot.”

Mit keresünk? A lámpát, a terítéket, az abroszt vagy az asztalt? Vagy pedig a házigazdát, aki előkészítette ezt a lakomát, és aki személyesen szolgál fel nekünk és az egész asztaltársaságnak?

Jn 1,36 „mit kerestek?” kérdésére a tanítványok megismerhették Jézus földi otthonát. Ez sem lehetett kevés, hiszen ez a találkozás életre szólóan meghatározta az ő sorsukat. Így lehetünk mi is Jézus követői a földi életünkben. Ha azonban az Evangélium logikája szerint egy lépéssel tovább is megyünk, és hittel válaszolunk Jn 18,5 „kit kerestek?” kérdésére, akkor az ő mennyei otthonának szépsége is feltárulhat előttünk. Vallom, hogy ide is sokféle út vezet. Ami bizonyos: mindez nem egyszerűen életre, hanem immár az örök életre meghatározó találkozás lehet. Ebben az esetben az sem lesz mindegy, hogy a mennyország ajtaján kopogtatva — ezúttal a mi részünkről — a mi vagy a ki kérdőszó hangzik el.

Megtaláltatás- történet

FALCSIK MARI

Költő Érdekes, épp a nyugtalan-nyughatatlan fehér civilizáció jelzője a „nyugati”. Ennek hőse — éppenséggel mi mind, akik e kultúrában élünk — a romantika óta „vitorlát bont remélt, vágyott vagy ismeretlen tájak felé”. Lázasan kutatunk a Föld kincsei, az ég titkai, a saját professzióink, lényünk lényege, az élet értelme, lelkünk valósága és sorsa, a fizikai léten túli, a „honnan jöttünk, hová leszünk” után. Ez a nyugtalan nyugati hős tapasztalataim szerint nem a Vigilia körkérdésében idézett John Henry Newman által megnevezett célt kergeti: a tökéletességet nem célozza meg, de az állandó változást, és abban valamiféle folyamatos fejlődést és szellemi gazdagodást igen.

Magam is e lényegét tekintve máig romantikusnak definiálható fölfogásban szocializálódtam: kiskorom óta úgy vártam az élet következő és következő stádiumát, mint ami e nagy kaland során kibontja előttem az előbbinél gazdagabb horizontot. Így léptem gyerekkorból kamaszkorba, onnan az ifjú-, majd a felnőttkorba. Ott aztán mintha valamiféle fennsíkra érne ez a Caspar David-féle vándor, amin, bármilyen nehéz terep is, hosszasan, küzdelmesen halad át, föl se nézve, csak a végén tudva meg, hogy életének a gyakorlatában ez a látszólagos stagnálás volt az evilági értelemben vett leginkább építő szakasza.

Életkorom már megengedi, hogy kimondjam: ez a látszólagosan lineáris „fölfelé haladás” nem létezik. Létidőnk úgy múlik, hogy

mindenféle irányban mozgat, szintén világi értelemben véve „le” és „föl” hullámvonalakban, spirálisan, cikkcakkban és mindenféle egyéb rajzolatban.

A tapasztalás egyre súlyosodó csomagja azonban nagyon is valószínű. Főleg, ha az ember az erre való életkorban, körülbelül 15–16 évesen tudatosan úgy dönt, hogy a világ ilyen-olyanfajta jelenségeit érteni vágyó, szellemileg figyelő, befogadó és földolgozó életet fog élni.

E köznapi keresésnek én mindig minden új és legújabb formájával éltem. Kultúrtörténészként, szerkesztő-fordítóként nemcsak a pergamenkódexek lapozása, de az internet fondorlatos módszereket és igen kritikus szűrést igénylő böngészése is ott van mindennapos használatú eszközeim között. Az én munkám e téren nem tűr meg semmiféle generációs különbséget.

Ha idekapcsolom a ‘keresés’ szónak a Vigilia körkérdésében fölhozott másik jelentését: én a „mennyit keresel” kérdésre azt a — szintén nagyon fiatalon és erős döntés alapján kidolgozott — választ adom, hogy semmi mód nem abban van a lényeg. Kerestem már, ha választott életmódom azt kívánta, olyan keveset, hogy alig lehetett megélni belőle. És épp így nagyon sokat akár, mert a művészetnek, amit választottam, legalább olyan szinten meg kell teremtenem a mindenféle társadalmi elismertségtől egészen független háttérét, ahogy egy ötgyerekes család vállalja a maga választotta út felelősségét. Szerencsére ehhez megtaláltam a társamat is, akivel anno, abban a zsenge ifjú korban egymástól függetlenül ugyanarra a döntésre jutottunk az anyagiakat illetően.

Anyanyelvemmel velem született, szerves, hivatásomat meghatározó kapcsolatom levette rólam azt a terhet, hogy „új haza” keresésével kelljen foglalkoznom. Mivel professzióm alapanyaga és eszköze a magyar nyelv, ez sosem lehetett kérdés számomra. Még ama sötét években sem, mikor pedig joggal irritált, hogy „megbízhatatlanként” soha nem kapva „kék útlevelet”, a hatalom egész ifjúságom — a vándorlás, a kalandok elsődleges életszakasza — idejére bezárt ebbe az országba. 34 éves voltam, mikor szabadon kezddhettem mozogni, 1990-ben. Első lendületből nyomban fölültem egy buszra, és kiruccantam egy napra Bécsbe, és ezzel megtört az átok.

Én azonban ezt az utat, amit létidőnk alatt megteszünk, akkor sem nevezem keresésnek, ha közben — mint a föntiekben megmutatkozik — jó vándorhoz illőnek folyvást keresünk-találunk valamit. Csak a magam példájával tudom elmondani, számomra igazán mi a keresés. Abban az értelemben magam, az első perctől, mióta az eszemet tudom, két láthatatlan valóságot — világot? birodalmat? — akartam megtalálni: az alkotó létét és Istenét. Sorrendben meg épp fordítva: előbb Istenét, aztán Isten rám talált valóságában a magam dolgát, a „kisteremtést”, a művészetet, amiről mindenféle ügyességem (rajz, ének, tánc, színjátkozás stb.) mellett is már nagyon korán tudtam, hogy az írás lesz az enyém.

Hosszú volna itt leírni, hogyan talált meg ezek vágya, és érdektelen is, hisz annyira természetes volt számomra mindkettő léte és általam megélt hiánya egyaránt. Hogy honnan bújtak elő azok a nagyon naiv, nagyon kombattáns ifjú amerikai hittérítők 1983 nyarán, akiknek aztán hónapokig tolmácsoltam, mélyen belelátva tévedéseikbe, szimplifikációikba, erőszakos szándékuk minden kudarcába, az általuk kereszténynek nevezett türelmetlen akaratosság elfogadhatatlanságába, hogy miképp kellett végre, elég későn, 27 éves koromban megfogalmaznom a magam hitét, ezek lényegtelen személyes emlékek — tán egy elbeszélés remek tárgya lennének. A lényeg, hogy számomra Isten a tetteim iránt követelményként megfogalmazódó, és aztán, ha az ember bírja, megvalósuló szeretet. Az pedig se nem humán, sem evilági minőség, mint ezt már gyerekkorom ösztönös-boldog önszerelme és (anyám, öcsém, tanítónóm, kis barátom stb. iránti) nagy rajongásaim funkcionális kudarcaiból láthattam.

A „kisteremtés”, az alkotás szintén apró korom óta magától értetődő része az életemnek. De hogy ebből hogy nőtt ki a költő, aki lettem, az ugyancsak hosszú, bonyolult, és egy ilyen esszé keretében röviden levezetve másnak tán tényleg nem oly érdekes folyamat. Későn értem meg a magam művészetének biztos kezű művelésére — de így érte meg. Belőlem épp ez a nagyon hosszú hiányszakasz, a passzívnak látszó keresés és nélkülözés kora, a némaság — megtapasztalása nélkül tán el sem képzelhető — építő ereje licitálta ki a végül megszólalót. Bízom benne, hogy ez a megszólaló a verseiben most már sokkal pontosabban mondja el e két csoda: két lényegi keresésem részleteit, és igen, *megtaláltatásom* történetét.

Kerestem — rám talált

FEKETE KÁROLY

Református püspök

Leírhatatlan érzés, amikor az ember rátalál élete főtémájára, küldetésére, hivatására. Jobban mondva, amikor az talál meg bennünket. Rabul ejt, megragad, ösztönöz, előre visz. Így jártam élethivatásom megtalálásával és tudományos kutatásaim témaköreivel is. Igazából ők találtak rám. És nem eresztenek azóta sem...

Muzsikálni szerettem volna élethossziglan, mert megszerettem az orgonálást és a kóruséneklést a debreceni Református Kollégium Kántusában, de lelkipásztorságra vitt életem dirigense, az Úristen. Felhasználta ebben a J. S. Bach városában, Lipcsében töltött teológiai ösztöndíjas időszakomat is.

Azt gondoltam, hogy a teológiai tudományon belül a dogmatika lesz az én területem, és mégis az igehirdetésben és a liturgiákban találtam

otthonra. Szószék és teológiai katedra vonzásába kerültem, de ráadásul megmaradhattam az orgonapad közelében is. Beteljesedett rajtam is a Hegyi Beszéd ígéje, amelyik először megkérdezte tőlem is: „Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál?” (Mt 6,25b) — majd tanított: „Keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek” (Mt 6,33). Diákkoromban kerestem az Isten országát, annak igazságát, és ráadásként megkaptam mást is...

Az emberben van valami türelmetlen elégedetlenség, van keresés, sőt hajsztolt élet, hogy megtaláljuk, hogyan lehetne azt a még többet megszerezni, kinyerni, lefölni az életből, ami az enyém lehet. Az ember akarja, vágyja a többet, csak az elérés útja-módja nem tisztul ki. Gyűrjük is az életet, a tempót, stájeroljuk, fokozzuk, de nincs meg a több... és bizony mi jóval kevesebbel is beérjük, mint amit maga az élet kínál.

Nem a birtoklásvágy vezet el a célig, az élet értelméig, hanem az Isten uralma. Az általa ajánlott „több” nemcsak a javak és a jólét körül forog, hanem elvezet a gazdagító személyiség kibontakozásáig.

Sokszor attól szenvedünk, hogy tudjuk, még mondjuk is: több az élet..., de mivel nem változtatunk az életünkön, ezért közben eltűnnek, megsemmisülnek (legalábbis egy darabig) az élet értékei. Nem lesz már érdekes, hogy vannak az életben nagyobb kincsek is, mint azok, amelyek megvehetőek, pedig fenn kellene tartanunk azokat, amelyek a világ semmi pénzéért nem vásárolhatók meg.

Keressétek először Isten országát és igazságát, mert az emberlét értelmé az, hogy Isten sokoldalúnak alkotta az embert, aki sokszor egysíkú emberként jár e világban. Nem él a szó gazdag bibliai értelmében, hanem egyszerűen csak *funkcionál*, kivitelezzi azt, amit kiosztanak rá.

Mikor és hol nyílt számomra ajtó az isteni többetre? A 2019-ben 280 éve fennálló, folyamatosan működő, az ország legrégebbi énekarában, a debreceni Kollégiumi Kántusban. Az ott eltöltött éveim ajándékát egyetlen gondolatba össze tudom sűríteni: örökre hálás vagyok Istennek azért, hogy megízleltette velem az *emelkedett élet útját*. Ezt a bibliai verset Szenczi Molnár Albert verselése szerint ízelgettem legelőször: „Szívemet, Hozzád emelem, és benned bízom, Uram.” A felemelt szív és az emelkedett élet összefüggése a nagyszerű zenék által lett életélményem. Életem legszebb gyöngyszemei azok a helyzetek, amikor Kántus-tagként az Isten ereje bele-vont azokba a szövegekbe, amelyeket megszólaltattunk, és átítatott azoknak az üzenetével. Nemcsak érthettem, hanem érezhettem is a tartalmat, a lényegét. Ez az elvehetetlen Kántus-élmény, ami máig megelevenedik, ha az Ige megértését keresem igehirdetőként.

Csodálatos dolog az, amikor azon kapom magam: én vagyok a zsolttáros, a próféta, az evangélista, az apostol, a szentíró „magyar hangja”. Az eszemmel tudom, hogy „Dávidé”, „Ézsaiásé”, „Mátéé” vagy „Pál apostolé”, de lélekben Istenhez emelkedve már az enyém is, sőt én vagyok a zsolttáros, a tanú, az írnok, a szószóló, és mintha kicserélődtem volna, enyémmé válnak az üzenetek.

Az ihletett zene és szöveg megszólít és szólnom kell másoknak, megtisztít és tisztulásra kell hívnom másokat is, felemel és emelkedetté teszi az Igére figyelő Isten népét.

1974-től, 45 év óta élek hol a Kántusban, hol a Kántussal, hol a Kántusért, és kialakult bennem az alapérzés: minden zenei megszólalás nagy érzelmi utakat jár be és a hallgatóságát is rávezeti ezekre az utakra. Dávidé az ima: „Utaidat, Uram, ismertesd meg velem, ösvényidre taníts meg engem!” (Zsolt 25,2). Nekünk pedig ma kell az Isten-vezette járás életünk útjain és nekünk jó, ha Isten taposta ösvényekre találunk, mert Balassival valljuk: „Nincs már hová lennem, kegyelmes Istenem, mert körülvelt engem szörnyű veszedelem...” (*Szép könyörgés*).

Messzi korokból, régiektől, de kortársaktól is, hazai szerzőktől, meg a nagyvilágból is kapunk kincseket, hozzáadjuk legkülönbön magunkat és hisszük, hogy énekünk a Legelső Hallgatóig, a Királyok Királyáig hallatszik, teljesen mindegy, hogy temetői kvartett vagy összkar énekli, a capella vagy kísérettel szól, pianissimóban vagy crescendót énekelve: nem akar ki hallgatja, mert ezek a művek a Királyok Királyának szólnak és az élő Istenig zengnek!

Az énekelt ige több ezer éves értelme és alapszándéka elevenedik meg és erősödik fel, mert távlatok nyílnak éneklés közben és annak hallgatása alatt. A felemelt szív és emelkedett élet együtt hallja az ellenszólamokat: az emberi uralomról és a Királyok Királyáról, a földi örömökről és az Üdvözítő örömeről, az emberi sóvárgásról és a mennyei beteljesedésről, az elnémuló imádságokról és az Isten országának angyalkaráról. Vagyis: találkozik benne a szent és a profán.

Ünnepre készülve a „sursum corda” óhaja van a szívemben: Emeljük fel szívünket! A felemelt szív ugyanis átérezheti: tetszett Istennek, hogy megtörje a távolságnövelő tényezők uralmát, mert Ő távolságot áthidaló Isten! Megváltó szeretete erejével felszámolta a „három lépés távolságot”, elvette az idegenség és messziség nyomasztó keserűségét, mert teremtő Atyaként, megváltó Fiúként és megszentelő-vigasztaló Lélekként közeledett hozzánk.

Úgy akar bennünket megkeresni, hogy előbb Ő ismerte meg a mi útjainkat. Mélység és magasság megváltó találkozásával ajándékozott meg bennünket Jézus Krisztusban. Isten dicsőséges világának törvényszerűségei, ajándékai lekíváncoltak a földre, hogy ne legyen többé lent és fent, ég és föld, magasság és mélység, fény és sötét, nyomor és gazdagság, hogy felemelkedjen az élet értéke. Ezért lett a magas rangú látogatóból kedves vendég, az előkelő idegenből Betlehemi Gyermeke. Sőt nálunk kopogtat, nálunk akar szállást venni, befogadásra találni, emelkedett életre meghívni.

A felemelt lélek az Isten-közelbe vágyás kifejezője. A kiemelkedni, kitörni és kiszabadulni akarás szimbóluma. Mit üzen? Azt, hogy az életünk szabadulni akar a földhözragadtságából, a szürkeségből, az egysíkúságból, a lesüllyedésből.

A felemelt szívű, emelkedett élet szavai, tettei, érzései és gondolatai előtt a boldogmondás ígérete lebeg: „Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent.” Aki így meri rábízni magát a felemelő Istenre, és így jut el arra a meggyőződésre, amit a 73. zsoltár így fogalmaz meg: „Ha elfogyatkozik is testem és szívem: szívemnek kősziklája és az én örökségem te vagy, oh Isten, mindörökké! (...) Nekem olyan jó Isten közelsége!” (Zsolt 73,26. 28).

A gyermeki kíváncsiság

GYÁNI GÁBOR

Történetész

Keresni a (tudományos) igazságot érdeklődés és kíváncsiság dolga. S mi készíti vajon az embert annak keresésére? Hiszen ez korántsem tekinthető magától értetődő emberi beállítódásnak. A világ és benne mi magunk sokkal inkább a megszokott és ezáltal természetes létezés látszatát keltjük, ami így nem ösztönöz reflexióra, amely minden keresés mozgatórugója. Ráadásul ez a helyzet a kényelmesség érzésével párosul: otthon és egyúttal jól érezzük magunkat az ismétlődés és az ismerőség eme világában, ahol viszonylag jól kiismerjük magunkat, mert a dolgok külön indoklás nélkül úgy történnek benne, ahogy épp megesnek, és szükségszerű is, hogy úgy menjenek végbe. A köznapi gondolkodásnak ez a kétségtelen racionalitása lényegénél fogva különbözik a racionális megismeréstől, amit tudománynak szokás nevezni. A tudományban, a tudomány embere számára ugyanis csupa ismeretlen, érthetetlen, korábban kifürkészhetetlennek bizonyult dolog rejlik a világban, és benne magában is, ami szüntelen keresésre ösztönzi azt, aki a racionális megismerésre szánja el magát. Ez azonban szintén nem valami magától értetődő fejlemény, hiszen bizonytalanság lesz úrrá ott, ahol egyesek a tudományos keresés igényével lépnek fel. A természetes és megkérdőjelezhetetlen tudás, ami hiten nyugszik és mindennapi hitet szül, némi, ha nem is teljes nyugalmat ígér; belenyugvást és megértést sugall. Ha viszont kilépünk ebből a természetes rezignáltságból, és kérdéseket kezdünk feltenni magunknak magunkról és a bennünket övező világról, akkor oda a nyugalom és a megbékéltség: csupa izgalom, bizonytalanság és kétely tölti ki az életünket, amely különösen a keresés lázában tölti el a lényünket. Az igazság (tudományos) keresése, valljuk be, felforgató ténykedés, amely mindent képes megkérdőjelezni, ami addig magától értődőnek tűnt. A tudományos keresés olyan soha véget nem érő destruktív tevékenység, amely bizonytalanságba taszít és bizonytalanságban tart bennünket. Vannak ugyan benne időleges nyugvópontok, ami-

kor úgy érezzük: volt értelme a keresésnek, mert eredményre vezetett. Még sincs megállás, a tudományos igazság keresése időlegesen sem torpanhat meg, mert ez a szabad gondolkodás halálával lenne egyenértékű. Tudjuk, különféle erők hatására időnként és helyenként megakad a keresés ezen természetes szakadatlansága, és ezzel nyomban dogmává merevedik az a tudás, ami eddig a kezünkbe került. A természet azonban a mozgás „természetes” állapotában létezik, és e szabály alól maga az emberi világ sem kivétel. Ez kezeskedik azért, hogy előbb vagy utóbb folytatódhasson a keresés, ami éppannyira fontos éltető eleme az emberi életnek, mint amennyire szükséges hozzá a nyugalom és a rutin. Hiszen az ember „világba vetettsége”, amely transzcendens kérdések sorát veti fel, de amelyre filozófiai válasz is adható, nem igazán nélkülözheti a folytonos rákérdezést: mi végre vagyunk ezen a földön és mi életünk értelme? A tudomány nem erre a nagy kérdésre keresi persze a választ, jóval szerényebb célok vezetik a megismerés folyamán, de azok annál fontosabbak számára, mert gyakorlati célt szolgálnak. Az élettelen természet titkainak a keresése az életfeltételek könnyítéséhez járul(hat) hozzá; az élő tudományok az emberi test (és a lélek?) épségben tartásán őrködnének. A humán- és társadalomtudományok pedig a társas élet rejtelseit firtatják a jelen, a múlt és olykor a jövő távlatában. Az utóbbiak kimondott vagy csupán feltételezett haszna az önismeretben és az így tudatosabbá tett életvezetésben kamatoztatható. S ez nem is kevés. Ha tehát szükség van az ő külön hozzájárulásukra ahhoz, hogy magunkhoz méltó módon élhessünk, akkor nem férhet kétség a tudományos keresés létjogosultságához, annak egyik ágán sem. Ez az egyedül érdemi válasz a tudományos célú igazságkeresés ellen olykor felhangzó vádakra, a tudományellenesség alkalmankénti megnyilatkozásaira. Mert, valljuk be, mindenki számára elfogadhatatlan az az opció, hogy visszatérjünk oda, ahol a tudományos keresések eredményei előtt jártunk valaha. Ma ugyanis az a természetes világ, az az egyedül elfogadható életkeret, melyet azoknak a tudományos kereséseknek is köszönhetünk, amelyek befogadásra leltek a mindenkori jelenben.

Egy kérdés maradt még megválaszolatlan: mi teszi lehetővé, hogy egyesek átadják magukat e keresés buzgalmának, holott ezzel csak bajt hoznak a fejükre, otthagyván ezzel a természetesnek ható élet nyugalomát. A kérdésre sokféle felelet adható, a tudományos kutatás pszichológiai és szociológiai megközelítése rendre szolgál is ezekkel a válaszokkal. Mi egy ennél egyszerűbb megoldást említenénk e helyt: az ennek a kulcsa, hogy a dologban közvetlenül érintett felnőttek egész egyszerűen nem nőttek még fel, és bizonyos értelemben továbbra is gyerekként élik le az életüket. Mit magyaráz ez most számunkra? Azt, hogy a *természetes* gyermeki kíváncsiság, a *miért?* folytonos tudakolása, amire a gyerek a felnőttől vár választ, a felnőtté válás során és annak az eredményeként sem enyészik el egészen, hanem az élet egész életre szólóan prolongálódik. Ennek nyo-

mán pedig a felnőtt élet számára semmi sem (annyira) természetes, hogy ne kívánna folytonos kérdezősködést, a *miért így és nem másként?* vagy a *minek egyáltalán?* iránt megnyilvánuló heves érdeklődést. A gyermeki kíváncsiság éli itt túl magát és nyilatkozik meg a tudományos keresés formájában; a kérdésre adható/adandó választ azonban immár nem valaki mástól, a felnőttől vagy az idősebb testvértől, hanem kizárólag saját magamtól várhatom ez esetben. Egyedül ez az, ami a gyermeki kíváncsiságot megkülönbözteti a racionális megismerésben lankadatlan kereséstől.

GYÖRFFY ÁKOS

A hívásról

Költő

A legegyszerűbb válasz az lenne, hogy amióta az eszemet tudom, nem teszek mást, mint keresek. Keresek valamit. Nem tudom, mit. Maga a keresés sem a legpontosabb szó erre, mert a keresés mindig csak utólag tűnik keresésnek, közben nem. Legalábbis ha szellemi vagy lelki értelemben vett keresésről van szó. Valójában sosem kerestem semmit, és ez ugyanannyira igaz, mint ennek az írásnak a kezdőmondata. Azt elég korán beláttam, hogy a keresésnek, pontosabban a nyugtalan, homályos inspirációktól fűtött ide-oda kapkodásnak nincs semmi értelme. Ennek ellenére elég sokáig, eddigi életem nagyobb részében ezt gyakoroltam. De csak azért gyakoroltam, mert más eszköz nem állt a rendelkezésemre. „Valaki hí téged, valaki hí” — írja Weöres Sándor egy versében. Ezt a hívást egész életemben hallottam. A *valaki* ebben az esetben elég félrevezető, mert sosem gondoltam személyként a hívás forrására. Bár azt hiszem, Weöres sem úgy gondolt rá. Ha Isten az, aki hív, ő sem lehet személy. Ha viszont nem személy, hogyan hívhat. Mégis hív. Most is, ahogy kinézek az ablakon és látom az őszbe borult erdőt körülöttem, érzem ezt a hívást. Magában a látványban, a látvány mélyén rejtőzik. Vagy maga a látvány a hívás. Mindenkit hív, kivétel nélkül, ebben biztos vagyok. Nem láttam még embert, akin ne látszott volna a hívás stigmája. A hajléktalanokkal eltöltött hosszú évek során számtalanszor láttam elgyötört, reményvesztett arcokon a keresés csődjének lenyomatát. Mert azt tényleg nem gondolkozhatjuk komolyan, hogy épp a számkivetettek, az ezerféle okból a társadalom peremvidékére szorultak lennének kivételek a keresés alól. Elkese-rítő látni azt a „vasárnapi kereszténységet”, amely úgy tesz, mintha a keresés a kiegyensúlyozott, polgári életvitel kizárólagos előjoga lenne. Bizonyos szempontból ez a kiegyensúlyozott, polgári életvitel a „hívás” iránti fogékonyság egyik legnagyobb ellensége. Amivel nem azt akarom mondani, hogy tartózkodjunk ettől az életviteltől, csupán azt, hogy ez az az élettechnika, ami a leginkább elaltathat minket. A kereszténység legelőször és leginkább érzékenység. Egy

seb a lélekben, írtam egyszer és ma sem tudom árnyaltabban megfogalmazni. A hívást csak az érzékenyebbje hallja, viszont az eltompult is tud arról, hogy létezik ez a hívás. Tud róla, de úgy tesz, mintha nem tudna, ebből aztán nem következhet más, mint neurózis. Meghasonlottság, depresszió, a pszichés és mentális kórképek szivárványos tárháza. Mindezt csak azért merem leírni, mert magam sem vagyok kivétel. Életem első felét magam mögött hagyva látnom kell, hová jutottam. Amit látok, nem éppen szívderítő. Olykor azért könyörgök, azt kérem az égiektől, hogy egy pillanatra se ringathassam magam bármiféle illúzióba önmagammal kapcsolatban. Legalább magamat láthassam színről színre, ha már a Teremtés titkai el vannak zárva előlem. Ritkán sikerül. Az egyetlen, ami reményt adhat, hogy maga a hívás sosem némult el bennem teljesen. Sosem ébredtem süket csöndre. Biztos, hogy szinte mindig „melléütöttem a szegnek”, ahogy Szindbád mondja Huszárik filmjében. A kereszténység legelőször és leginkább érzékenység, írtam, az érzékenység viszont kiszolgáltatottsággal, fokozott sebezhetőséggel is jár. Tényleg úgy tűnik néha, mintha az érzékenyekre, a kiszolgáltatottakra valami külön e célra kifejlesztett, démoni algoritmussal vadászna a világ. A hívás komolyan vétele azzal — is — jár, hogy „a világ” számára elveszett embernek kell lennünk. Egy használhatatlan, semmire sem jó embernek, aki tudja, hogy amit a világtól kaphat, az csupán lom, szemét, kacat. Sokra persze nem megyek én sem ezzel az okoskodással. Annyiszor leírtam már, annyszor magyaráztam fröccs mellett az éjszakában. „Valaki hí téged, valaki hí” — ez az egyetlen, ami valóságos. A világban ez a hívás az egyetlen valóságos mozzanat. „Siess eléje, mit se várj s ne gondolj semmire.”

HALMOS ÁBEL

Jeruzsálem kapujában

Bencés szerzetes

A keresés nyugtalanságát, majd a megérkezés békéjét zarándokként éltem át. Bejártam néhány zarándokutat, az egyik különösen is emlékezetes. Évek múltával is testemben érzem a zarándoklat lüktetését. Minden reggel korán, új helyen ébredtünk, aztán útra keltünk, néha úgy, hogy még nem tudtuk, hol ér az este, és lesz-e ott szállásunk. Estére valahol mindig befogadtak, fedélre leltünk. Másnap kezdtük előlről, s így ment ez heteken keresztül — néha egy pihenőnapot is becsempészve —, míg megpillanthattuk a „szent várost”.

A szent hely önmagában is izgalmas, de pusztán a látvány, a kövek, a bámészkodó tömeg ekkora fáradságot nem érdemel. Valami más miatt indultam útnak, legfőképp pedig változni szerettem volna, új emberré lenni. És voltak kéréseim: emberek és közösségek sorsa, akiket szeretek, és nyomasztó helyzetek, amiket nem tudok megváltoztatni.

Amikor Pannonhalmáról biciklivel elindultunk, elképzeltem, hogy milyen lesz új emberként belépni Jeruzsálem kapuján, bár abban nem voltam biztos, hogy eljutok odáig. A zarándokút hosszú és kiszámíthatatlan. Volt jó útitervünk, néhány biztos szálláshelyünk is, de az úton annyi minden történhet: elérhet betegség, megállíthatnak határok, tenger, baleset, és a kimerültségtől fel is adhatjuk.

Amikor negyven nap után mégis megérkeztünk, s valóban ott álltunk Jeruzsálem kapujában, más volt, mint amire számítottam. Nem változtam új emberré, s azok a személyek és közösségek sem, akikért ezt az utat felajánlottuk. Valamit azonban — az úton átélte „csodák” nyomán — megtapasztaltam: azt, hogy *megmentett ember vagyok*, miként Zakeus, kinek vad fügefáját előző nap a „Pálmafák városában” láthattam. És azt is hiszem, hogy a számomra fontos emberek és közösségek, akiket negyven napig „magammal hordoztam az úton”, s akiknek neveit hengerré gyúrt kis cédulákon a Siratófal repedéseibe rejtettem — az ő nevük is megérkezett a Magasságbeli elé.

Megmaradni a keresésben!

HORTOBÁGYI T. CIRILL

Pannonhalmi főapát

Szent Benedek atyánk regulájának prologusában felteszi a kérdést: „Ki az az ember, aki életet óhajt, és jó napokat kíván látni?” Kora embere kereste életének értelmét. Talán akkor is úgy volt, mint ma, amikor lépten-nyomon árukat, szolgáltatásokat, eszméket, ideológiákat akarnak nekünk eladni a jó élet ígéretével. A fenti kérdés valamilyen alapvagyat szólít meg bennünk. Élni tudni nagyon fontos dolog, sőt a legfontosabb. „Fordulj el a rossztól, és tedd a jót, keresd a békét, és járj utána” — ezzel folytatja a Regula, megadva a választ a keresőknek. Benedek Jézustól tanulta, hogyan éljen. Ahogyan az Evangéliumban olvassuk: köztetek ne úgy legyen, mint a világban, hanem a szolgálat szelleme uralkodjon.

Nem állunk meg az úton, közeledni igyekszünk ehhez a célhoz, keressük a belső békét, és igyekszünk gyakorolni, amit Jézus ajánl, hogy az alázatos, szelíd lelkület növekedjen bennünk. Átélem, hogy rászorulok Isten irgalmára, az Atya visszafogadott engem. Ajándék minden, amim van, és én magam is ajándékká válhatok testvéreim számára. Ez az alapja az igaz barátság, a családnak, a szerzetesi közösségnek. Azonban a gőg, a bizalmatlanság lelkülete, a versengés és a hatalomvágy sokszor akadály a annak, hogy a szelídség és a béke érvényesüljön a közösségeinkben. Nem bízunk egymásban, és garanciák sorával, a környezetünk fölötti irányítás átvételével próbáljuk bebiztosítani magunkat. Jézus viszont szolgálatra kér

bennünket. A hatalomhoz való görcsös ragaszkodás helyett arra van szükség, hogy Isten uralkodjon az életünkben. Az ő kezében jobb helyen van a hatalom.

Sok év óta nyaranta zárandoklatban végigjárjuk a Győr, Pannonhalma, Bakonybél, Tihany útvonalat. Újra és újra átéljük, hogy nehéz kitartani az elhatározás mellett: a csend üres lehet, nem jó a földön aludni, kimerítő a gyaloglás. „A rókáknak odújuk van, az ég madarainak pedig fészük, az Emberfiának azonban nincs hová lehajtania a fejét.” De azt is mondja Jézus, hogy „Jöjjetek hozzám, akik megfáradtatok, vegyétek magatokra igámat”. Az iga felvétele, és nem letevésére szólít fel. Nincs itt ellentmondás? Hiszen inkább szabadulni szeretnénk a terheinktől. Jézus komolyan vesz bennünket, hozzánk méretezi a terheinket. A jármot — ezt tapasztaltam gyermekkoromban — mindig a konkrét állatra igazították. Isten is az én testemre igazítja a terheimet, hogy ne nyomjanak-törjenek, hanem a boldogságomat szolgálják.

A belső béke egyik titka, hogy szelídek és önátadók, társainkra hagyatkozók tudjunk lenni; a másik pedig az önzetlen szolgálathoz való bátorság. Az a feladatunk, hogy egymást Isten felé irányítsuk, egymás terheit hordozzuk, békére leljünk és békét sugározzunk. Ugyancsak a Regula szavaival: „Szárnyaló szívvel járjunk Isten parancsainak útján, és béketűrésünkkel részt vállaljunk Krisztus szenvedéseiben”.

A benedeki szerzetesélet rejtőzködő élet, Isten nem akar kirakatba helyezni bennünket. De eldugni sem akar, mert van küldetésünk, van üzenetünk az élet igazi értelmének feltárása kapcsán. Pontosabban Istennek van általunk üzenete kortársaink és korunk társadalma számára. A napokban fogalmazta meg Ferenc pápa missziós üzenetét: „Arra bátorítalak benneteket, vigyétek el az Evangélium fényét kortársaitokhoz. Legyetek a szabadság és az irgalmasság tanúi, hogy a testvériség és a párbeszéd győzedelmeskedjen a megosztottság fölött.”

A monostorainkkal kapcsolatos beruházásoknak is ez a célkitűzésük: szolgálják a vendégfogadást, a lelkipásztori munkát, az ide látogatók megismertetését külső és belső munkánkkal, erőforrást jelentenek (spirituális és gazdasági értelemben egyaránt). Legfontosabb mindebben megtalálni a helyes arányt, megmutatva az igazi életet és békét, amit keresünk, és amit nálunk is keresnek az ideérkezők. Szinte labirintusszerű a szerzetes-életünk: útvesztőkön, tekervényes utakon át bejutni középre, Isten házába, Isten színe elé. Közben sokféle tévút, útvesztő létezik, és sokszor éppen életünk fontos elemei válhatnak útvesztővé: az imádság és a közös élet is azzá válhat, ha kevélyé, felfuvalkodottá tesz. De a közös élet, az imádság és munka hozzá is segíthet, hogy megtaláljuk a központot az útvesztők között, és másokat is oda irányítsunk.

Ferenc pápa még bíboros korában mondta: „Krisztus az írások szerint az ajtóban áll és zörget, de ma Krisztus az egyház ajtaját be-

lülről zörgeti, és ki akar menni”. Sokszor felmerül bennem is a kérdés, egy bencés közösségnek a hegy tetején milyen lehetőségei vannak azok irányába, akik kopogtatnak, de azt látják, hogy az egyház bezárta a kapuit. Kortársaink közül sokan már nem hisznek abban, hogy az egyház hozzá tud valamit tenni az életükhöz. Mások pedig — ezt főleg egykori diákjaink között tapasztalom —, hisznek egy megújulásra képes egyházban, és éppen nálunk keresik a hit megélésének a mai útját, az élet valódi forrását és békéjét. Tudják, hogy gyökerek nélkül nem lehet élni, de a tradíciónak csak arra a részére van szükségük, amelynek van a mában is élhető formája.

Az egyház is keresi önmagát, és szerintem ebben kell nekünk megmaradni, ebben a keresésben. Keressük, hogy hol tudjuk fölkelteni az érdeklődést, hol tudunk válaszokat adni napjaink égető kérdéseire. Számomra mindig az a tét, hogy megtaláljuk-e a mai magyar társadalomban azt a réteget, aki érzékeny ránk, és tudja értékelni azt, amit teszünk. A múltba révedőkhöz mi nem tudunk szólni, aki meg már semmit sem vár az egyháztól, az nehezen szólítható meg. A fontos az, hogy képesek legyünk a nyitott, kultúrára fogékony, érdeklődő réteget megszólítani.

Ma sokan megelégszenek klisékkel, sablonokkal, szólamokkal. Megpróbálnak leegyszerűsítve válaszolni az élet nagy kérdéseire. Az egyház küldetése, hogy árnyaltabb gondolkodásra ösztönözön, amely több oldalról vizsgálja meg a problémákat. A leegyszerűsítés mindig kirekesztéshez vezet. Mi a párbeszédre hívei vagyunk. Számomra ez következik a mi hagyományainkból.

Szent Benedek mit tanácsolna ma nekünk? Szerintem azt, hogy találjuk meg a helyes arányt a sokféle tennivaló kihívásai között. Törekedjünk egyensúlyra a tüsténkedés, a mindennapi dolgok rendezése, intézményüzemeltetés és az emberek lelkivezetése, a velük való törődés között. Maradjon meg, sőt erősödjön, egy a rejtett imádságnak szóló, visszavonultabb életterület is!

A veszteséges keresésről

IANCU LAURA

Költő

Állítólag a dolog sikeres végkifejlete érdekében keresés esetén célravezető lehet tudatában lenni annak, hogy mi a keresés tárgya; mi az, amit keresünk. Mi több, egyesek szerint keresni csak valamit, valakit lehet. Ergo: a keresés — legyen az fizikailag is megnyilvánuló, avagy szintiszta szellemi vagy lelki pályán zajló, tudja Isten, miféle művelet — szóval, a keresés tetszése szerint bolyonghat (ön)maga körül, tárgyát nem kitalálja, nem létrehozza, mindössze

— ha szerencsés — megtalálja. A keresés „tárgya” tehát a keresőtől és a kereséstől függetlenül: van. Rossz hír, hogy a megtalálásért nem jár dicsőség. Például 1984-ben nem kaptam kitüntetést, amikor Luczi Józsi szőlőseben elkóborolt kecskéinket megtaláltam. Ha viszont a szőlőben nyoma maradt volna annak, hogy éppen a mi jószágunk tett kárt a termésben, apámtól is, Józsi bácsitól is megkaptam volna a jutalmam, ez pedig olyan elismerés lett volna, amit másnak sem kívánok. Nyomok. Alljunk itt meg. Ugyanis vélhetően ez az oka és a magyarázata magának a keresésnek. Úgy tudjuk, az első keresztények döntöttek, és (csak) azután értettek. Ezt talán értelmezhetjük úgy is, hogy tudták, mit keresnek. Kétezer év távlatában ez a magatartás meghaladja a tudomány (mai) kompetenciakörét. Manapság tudományos konferenciák plenáris előadásainak a kezdőmondata: „Ha beütjük az internetes keresőben a”, maradjunk a tárgynál és mondjuk azt, hogy a keresés kifejezést, „meglepő dolgokra figyelhetünk fel”. Nos, az én keresőm 217 találatot dobott ki. A meglepettséget illetően igazat állít a tudomány. „Tökéletes interjú”, „életmentő állásinterjú”, „kézikönyv álláskeresőknek”, „karrier tanácsok”, „motivációs levél” stb. volt a nyerő találat. A listát az Országos Széchényi Könyvtár keresője egy-egy őshaza nyomait kereső, továbbá vallási és/vagy filozófiai, szépirodalmi tárgyú találattal egészítette ki. Az én szótárom szerint e fogalmak önmagát kereső, önmagát meghatározni próbáló ember kereséséről árulkodnak. Szerencsésnek tudom magam, mert a világban, amely felnevelt, arra a kérdésre, hogy Ki vagy te?, édesapám és édesanyám nevével kellett válaszolni, oly formán, hogy lány voltomat is megvallom. Ekképpen: Pál és Eugénia leánya vagyok. A Ki vagy te? valójában a Kié vagy? kérdése. Ez pedig a második csavar. Mert erre a kérdésre már úgy kellett válaszolni, hogy: Istené. Másodszor is szerencsésnek tudom magam, amiért a kérdés absztrakt formájára nem tudom a választ, sőt nem is akarom tudni, hogy ki vagyok, hiszen az az ember lennék, aki úgy azonos önmagával, hogy szüntelen közelebb akar jutni Ahhoz, akihez tartozik.

Amikor középiskolás koromban, az iskolaszünetekben, szülőfalum történetének megismerése céljából felkerekedtem és felkerestem a falu öregjeit, anyám utánam kiáltott: „Aztán siess az aratásra! A mi fajtánknak veszteség a keresés!” Nem mutattam a bánatot, de a változást felismerte rajtam. Magsajnál. „Vedd észre!” Mit? „Amit keresel!” Évtizedekkel később jegyeztem fel teodicea órán professzorunk mondását, hogy tudniillik: „A kereső-hívő és a hívő-kereső nem akar találni. Mert a hit döntést, elköteleződést kíván. És ez kérem, marhára kényelmetlen!” Merészség, tudom, egyazon bekezdésben idézni paraszt édesanyám és a tudós szavait. Am kitartok amellet, hogy minden igazság torz, ami tárgyra s nem személyre irányul. A szeretethez hasonlóan az igazság is csak Valaki lehet. Néha úgy tűnik, hogy minden gondolatunknak a fordítottja igaz. Hogy például nem az ember, hanem az Igazság keres. Mintha a Biblia utolsó szavát írták

volna meg legelőször, az elsőt pedig legutoljára. Amikor tudtam, hogy mit keresek, általában meg is találtam keresésem tárgyát; általában a remélnél messze jobbat és többet. Amikor céltalan keresgéltem, nos... igazságtalan dolgok történtek velem.

Anyámat mégis akkor ijesztettem meg igazán, amikor arra a kérdésre: Mivel keresem kenyerem?, azt válaszoltam, amit a legtalálóbban a zsoldáros fogalmazott meg, hogy tudniillik Isten arcának keresésével (vö. Zsolt 27,8). „Jaj, fiam!” — tekerte fejét minden irányba, „ebbe a keresésbe eddig minden kereső belehalt!” Meghalt az is, aki nem tanúsított kíváncsiságot Isten arca iránt! — replikáztam. „Meg, fiam!” — vigasztalt. „De neki csak a halála volt nehéz!” Csakugyan? „Az igazság úgy kívánja, fiam!” És a szeretet? A szeretet mit kíván? Anyám oly sokat gondolkodik ezen a kérdésem, mintha utolsó szavait készülne kimondani.

JAKUBINYI GYÖRGY

„Minden kegyelem”

Érsek

„Nem boldog életre kívánczik-e minden ember? (...) Ha lehetséges volna, hogy az embereket egy nyelven megkérdezzük: akarnak-e boldogok lenni? Minden habozás nélkül igennel felelnének” — fogalmaz Szent Ágoston püspök, egyháztanító a *Vallomásokban* (X. könyv, XX. fejezet, 29. ford. Városi István). Már csak az a kérdés, hogy az ember hol keresi a boldogságot: egészségben, jólétben, pénzben, jól kereső állásban stb. Innen a szöveg: Akarsz sokat keresni? Akkor jól elbújok! Még az öngyilkos is azt hiszi — bocsásson meg neki a jó Isten! —, hogy boldogabb lesz, ha eldobja az életét.

De miben áll a boldogság? „Mi az, mi embert boldoggá tehetne? / Kincs? hír? gyönyör? / Legyen bár mint özőn, / A telhetetlen elmerülhet benne, / S nem fogja tudni, hogy van szívöröm” (Vörösmarty Mihály: *A merengőhöz — Laurának*, 1843).

A költő is bevallja, hogy a vágyak szakították el a szülőföldtől és kergették a nagyvilágba. Visszagondol a szülőháza: „Bár maradtam volna benne végig! / De az embert vágyai vezérlik; / Vágyaimnak sólyomszárnya támadt, / S oda hagytam őslakom s anyámat” (Petőfi Sándor: *Távolból*, 1843).

Buddha, a „megvilágosult”, tanította: a vágyak nem teljesülnek. Ezért mindenkinek annyi a szenvedése, ahány vágya van. A boldogság tehát a vágnélküliség. Ezzel szemben a keresztény tudja, hogy az igazi vágyat Isten adja a szívünkbe, és teljesíti is. Gyönyörűen fejezte ki ezt Szent Ágoston: „(...) mert magadért teremtettél bennünket és nyugtalan a szívünk, míg meg nem nyugszik benned” (*Vallomások*, I. könyv, I. fejezet, 1. ford. Városi István).

Az Úr Jézus mondta a hegyi beszédben: „Kérjetek és kaptok, keressetek és találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak nektek! Mert aki

kér, az kap, aki keres, az talál, s aki zörget, annak ajtót nyitnak” (Mt 7,7–8). Ezekkel a szavakkal a kérő imára buzdít. A jó Isten ugyanis szerető mennyei Atyánk, aki meghallgatja gyermekei kéréseit.

Hozzá kell tennünk, hogy a folytatásban az is benne van: Isten csak azt a kérést teljesíti, ami lelkünk javára van. Tehát nem mi döntjük el, hogy hogyan hallgassa meg imánkat. Éppen ennek a belátásnak a hiánya késztet arra egyeseket, hogy úgy érezze: Isten nem hallgatta meg. „Melyiketek ad fiának követ, amikor az kenyeret kér tőle? Vagy ha halat kér, ki ad neki kígyót? Ha tehát ti, bár gonoszak vagytok, tudtok jót adni gyermekeiteknek, akkor mennyivel inkább ad jót mennyei Atyátok azoknak, akik kérik” (Mt 7,9–11).

Az Úr Jézus azt is megmondta, hogy mit keressünk! „Ne aggodalmaskodjatok hát, és ne kérdezzétek: Mit eszünk, mit iszunk? Ezeket a pogányok keresik. Mennyei Atyátok tudja, hogy ezekre szükségetek van. Ezért ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek, s ezeket mind megkapjátok hozzá!” (Mt 6,31–33).

Az Isten országa ott van, ahol teljesítik Isten akaratát. Ezért kérjük a Miatyánkban Krisztus Urunk szavával: „Jöjjön el a Te országod! Legyen meg a Te akaratod!” Ennek az országnak az igazsága pedig a krisztusi megváltás örömhíre, az Evangélium. A keresztút XI. stációja óta Krisztus és a kereszt elválaszthatatlan. „Aki követni akar, tagadja meg magát, vegye fel keresztyét és kövessen” (Mt 16,24). „Gyertek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok, s akik terhet hordoztok — én megkönnyítelek titeket. Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, s megtaláljátok lelketek nyugalmát. Az én igám édes, és az én terhem könnyű” (Mt 11,28–30). Aki menekül a kereszt elől, Krisztus elől menekül. Aki pedig átöleli a keresztet, az átöleli rajta Krisztust is, és megtapasztalja: Az én igám édes. Az apostolok boldogan hagyták ott a Főtanácsot, mert „méltók lettek rá, hogy Jézus nevéért gyálázatot szenvedjenek” (ApCsel 5,41). A vértanúk boldogan adták életüket Krisztusért.

Szent Ágoston a „szív nyugtalanságáról” beszélt. Ezt tapasztalja meg minden fiatal, amikor életpályát, élettársat keres. Mint a legtöbb ministráns gyermek, én is pap akartam lenni. Olyan természetes volt, hogy a gyermek ott az oltár lábánál térdelve látja a papot, és vágyik arra, hogy egykor majd ő is ott álljon Krisztus keresztyé alatt. De idővel elhalványult bennem ez a hang. Csak évekkel később tért vissza, érettségi előtt körülbelül két évvel. Kerestem, és reméltem, hogy megtalálom Isten akaratát. A máramarosszigeti román–magyar–ukrán vegyes líceum magyar tagozatán tanultam, érettségiztem (1963-ban, 11 év után). A líceumban minden diák tagja volt az Ifjú munkás Szövetségnek, amely a Román Munkás Párt (majd ismét Román Kommunista Párt) ifjúsági szervezete volt. Egy nagygyűlésen beválasztottak a bizottságba, de én nem vállaltam. Egy besúgó jelezte: Láttam, templomba jár, azért nem vállalja. Kiküldtek a teremből, hogy távollétemben eldöntik: kizárnak a szer-

vezetből és az iskolából is. Az első emeleti folyosó ablakában álltam és vártam. Odalátszott a távoli Tisza-part, és mögötte a Szovjetunió, a kommunista ateizmus hazája. És akkor a hívó hang ismét megszólalt, egyre erősebben: Látod, hogy az egyházat üldözik, vagyis engem. Legalább te állj be apostolaim közé. Attól kezdve világos volt előttem, hogy pap leszek, de még egy év állott előttem érettségiig. Jó tanárom megmentett a kicsapástól. Maradhattam. Ígérték, hogy segítenek majd átnevelni engem.

Nem mondhatom azt, hogy én kerestem a papságot, a hivatást, mert az Úr Jézus érthetően, világosan megmondta apostolainak: „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak benneteket, s arra rendelvelek, hogy menjetek, teremjetekek gyümölcsöt, maradó gyümölcsöt. Akkor mindent megad nektek az Atya, amit a nevemben kértek tőle” (Jn 15,16). Tehát az én esetem is — akár csak minden hivatásé — a keresés fordítottja: Isten keresett engem, és én hagytam, hogy rám találjon. De már ez is kegyelem, hogy ezt felismerjük (Bölcs 8,21). „Azért szeretjük (az Istent), mert ő előbb szeretett minket” (1Jn 4,19). Kis Szent Teréz önfelajánlási imájában mondja: „Tudom, ó Istenem! Hogy minél többet akarsz adni, annál több vágyat keltesz” (Önéletrajz. Magyarország, 2015, 341). Híres mondása halálos ágyán: „Minden kegyelem!”

JÁSZ ATTILA

A változás keresése

Meditáció

A Szent András kastély úrnőjének, Editnek

Költő Feltétlenül szükséges (át)változásunk a várakozás terében kezdődik. Aztán remélhetőleg időben folytatódik, a készülődés jegyében, a szükségesség előszobájában. Ha otthon akarunk lenni, ott, ahol vagyunk, ahol élünk, változtatnunk kell. Sürgősen. És folytonosan persze. Minden nap dolgoznunk kell a változáson. Be kell lépnünk a saját életünk terébe. Mint egy liftaknába, de zuhanás nélkül. Megtanulni lebegni az adott szinten, és ha már megy, akkor lassan emelkedni, süllyedni. Belül lehet némán sikítani, mint egy fogyatékos, amikor emelkedik vagy süllyed vele a lift. Örömmel. Így nyílik meg előttünk lassan a változásunk tere.

A változás teret ad. A változás teret enged. Magunknak. Magunkban. Az átváltozásnak, amire minden egyes nap szükségünk van. Belül feltétlenül. Feltétlenül belül. A változás tere bennünk van tehát, és ahol mi vagyunk, ott van a változás. Legyünk otthon ott,

ahol vagyunk. Benne a pillanatban nyakig, az adott térben, ott, ahol a talpunk a talajt érinti.

A változás tehát mindezt elhozza. A folytonos figyelmet. A tudatosságot. Amit magyarul inkább éberségnek hívunk. Ha visszakérdezünk, hogy mi szükség a változásra, nagyon egyszerű a válasz. Hogy önmagunkat jobbá tegyük. Semmi más. Csak menni előre, szeretetben haladni tovább. Türelemmel és arcunkat a fény felé tartva. Amikor csak lehet, akkor is, ha csak lámpafény. Ne halogassuk, most kezdjük el. Az átváltozást. Ebben a térben. Ebben a testben.

Ahogy a költő javasolja: *Változtassuk meg az életünket!* Haladéktalanul. A tér adott. A változás lehetősége is. Adjuk magunkat hozzá. Magunkat adjuk hozzá. Fordítsuk jól az író üzenetét: *Változzunk vissza valahogy Gregor Samsává!* És: *szünet nélkül törekedjünk tökéletességre.* Ahogy Szent Fausztina nővér javasolja. De nem baj, ne keseredjünk el, ha nem megy mindig. Próbálkozzunk!

KÁLNAY ADÉL

Mélyre ásni

Író Én gyerekkoromban rendkívül kíváncsi voltam. Nagymamám azt mondta, biztosan kutató vagy felfedező lesz belőlem, mert előlem nem lehetett semmit eldugni, minden fiókot kihúztam, minden zugba belenéztem, mindent tudni akartam. Sokszor kerültem bajba is emiatt, időnként ön- és közveszélyesek voltak a kutatásaim. Arra a kérdésre, hogy miért teszem mindazt, amit teszek, sosem tudtam válaszolni. A megismerés vágya hajtott, hogy rátaláljak valamire, akármire, bármire. Ám ezt egyáltalán nem tudtam megfogalmazni.

Abban az időben, 10 éves korom körül még nem volt tévénk, így a szomszédba jártam filmet nézni. Fogtam a sámlimat és mentem. Természetesen szovjet filmeket vetítettek, háborús szovjet filmeket. Nem emlékszem a címére annak, ami után zokogva mentem haza, s még otthon sem tudtam abbahagyni a sírást. Azért emlékszem erre nagyon tisztán, mert ez volt az első olyan alkalom, hogy Isten ellen fellázadtam. Vallásos család voltunk, templomba jártunk, ebédnél és este imát mondtam, ahogy tanítottak. Ezen az estén nem tudtam. Számon kértem Istent, miért engedte meg a sok borzalmat, s nem kaptam választ. Attól kezdve nem bíztam benne, elveszítettem a biztonságérzetemet. Félni kezdtem. A félelem lélekbéniítő érzés. Kamaszkoromban azt gondoltam dacosan, ne foglalkozz Istennel, ő sem foglalkozik veled. De a kutatási, keresési szenvedélyem nem múlt el. Faltam a könyveket, de nem volt tervem, csak annyi, hogy minél többet tudni, minél többről. Mindent elolvastam,

ami betű. Krimiket, meséket, scifiket, lektűröket, kalendáriumokat, klasszikusokat. Egyáltalán nem rangsoroltam őket értékük szerint. Ez a korszak volt az én „nagy zabálásom”.

29 éves voltam, amikor olyan élethelyzetbe kerültem, hogy halaszthatatlanná vált a válaszok keresése. Mi az életem értelme, van-e feladat, s ha van, akkor mi, létezik-e az út, s ha igen, csak egy van vagy több, s ha több, melyik az enyém. Ekkor olvastam el többször is a Bibliát, a Bhagavad gitát, minden vallás tanulmányozásába belefogtam, próbáltam összegereblyézni a számomra követhető útmutatásokat. Azt tettem, mint a vakok az elefánttal, tapogattam itt is, ott is, s ahol épp tartottam, azt véltem igaznak. Megtaláltam a választ? Igen is és nem is. Leginkább az a példázat illik rám, amit nagyon régen hallottam. A tanítvány a mestert kérdi, hogyan tudja megtalálni az igaz utat. A mester azt mondja, hogy áss az udvaron és talájl vizet. A tanítvány ás egy-két métert, de nincs víz, odébb megy, ott is ás, semmi. Lassan feláss az udvart, de nem talál vizet. Szomorúan megy a mesterhez. A mester pedig így szól: látod, ástál vagy tíz gödröt, egy-két méter mélyet. Ha egy helyen ástad volna tízszer az egy-két métert, már megtaláltad volna vizet. Nekem sosem volt türelmem annyira mélyre ásni egy helyen. Félttem, ha elindulok az egyik úton, kimaradok a másik út élményéből. S mi van, ha a másik az igazi?

Nem könnyű annak, aki keresésre adja a fejét. Milyen egyszerű, ha valaki nem keres semmit, s az is nagyon jó, ha valaki már a megtalálás nyugalmában él. De mi van a bizonytalannal, a kérdéseket feltevővel, a szkeptikussal? Hát nincs könnyű dolga.

Ott áll valahol a mezsgyén, az egyik már nem érti, a másik még nem érti. Ám siettetni semmit nem lehet. A keresés hosszú, fáradtságos munka.

Így aztán hatvannyolc évesen én még mindig kereső vagyok. Két dolgot azonban biztosan érzek: az egyik, hogy a legfőbb feladatomban az életben a másokért élés volt, s hogy igen, van egy nem látható, de annál fontosabb világ, ahonnan érkeznek hozzám az üzenetek, csak meg kell hallanom.

MARTOS LEVENTE
BALÁZS

Magamat keresem?

Katolikus pap, teológus

Jézus szavai — „kérjeteK, és adnak majd nekteK, keresseteK, és találtoK, zörgesseteK, és ajtoK nyitnak nekteK” — megragadnak, vagy inkább felszabadítanak. Átélem bennük, hogy Jézus nagyon találékonyan a mennyei Atya gondoskodását akarta közel hozni hallgatóihoz. Mindig volt egy újabb hasonlata, mindig tudta más oldalról, még egyszer elmondani az Atya irgalmát és jóságát. Ezek a szavak arról szölnak, hogy Isten végtelen mélysége megnyílik nekünk, embereKnek — nekem is... Hogy hazafogad az irgalmas Atya, vár a

menyegző és a lakoma, van hová visszatérni és van miért előre tekinteni. Hogy az idők teljességében Isten lesz maga a Tékozló, aki saját Fiát sem kíméli, hanem odaadja, értünk. Ezek a példabeszédek egy olyan Istenről szólnak, aki elibénk jön, aki keresi az elvesztett, helyet és otthont kínál a „semmi ágán” didergőnek.

Ez az üzenet hol mélyebben ér el, hol csak felszínesen. A szentek, az Isten közelében élő mai emberek is, arra biztatnak, hogy ne magamat keressem, hanem Istent. S közben mégiscsak ez történik leginkább, hogy Isten jelenlétében, a hit és imádság kiváltságos pillanataiban jobban ráébredek, ki vagyok, bátrabban meg merem fogalmazni, mire vágyom mélyen és őszintén. Ezekben a pillanatokban egyértelműbb az is, hogy a csend túloldalán Valaki vár. Titokzatosan. Gazdagon.

Nem tudom, itt a földön lezárul-e valaha is a magam és Isten keresésének feszültsége, állandó váltakozása. Igen, miközben magamat keresem, sőt meg is formálok ilyen-olyan döntésben és alkotáshoz, kísért a szomorú tapasztalat, hogy kezeim alkotása fellázad, nyomorúságosan és ellentétesen, ahelyett, hogy lényem békés és szelíd tükre lenne. Ismerős az a döbbenetes erő, amely végül semmivel és senkivel nem akar megelégedni, magát sem találja, a másikat meg réges-rég elvesztette. Ennek a belső rendetlenségnek mintha nem is volna más gyógyszere, mint éppen az a nagyvonalúság és béke, amelyre Jézus mutat.

Nem gondolom Istent puhának, mindig csak bátorítónak. Ahogy talán Mustó Péter atyánál olvasom, Isten nem kímél meg önmagától. Lényének egyértelmű kijelentését akár szigorúként, visszavonhatatlan ítéletként is értelmezhetem. Ez éppen úgy igazságra biztat, mint ahogy irgalma és elfogadása. Ilyen a valóság. Ilyennek látom és hiszem Istent magát. Szabad és következetes.

Kiskoromban, talán festés vagy tapétázás után, amikor a bútorok még rendetlenül, bizarr alakzatban álltak a szobában, bújócskát játszottunk a néhány négyzetméteren. Este volt, de még az ablakot is besötétítettük. Csak füllel és érzéssel kutathattuk egymást, a szem nem működött. A közepes méretű szoba alagútsötét járatokkal, barlangokkal, titkos búvóhelyekkel volt tele, és mi kúsztunk-másztunk egymás után. Ha valaki, egy felnőtt bekukucskált a szobába és lámpát gyújtott, mérgesen kiabáltunk, ne rontsa el a játékot. A fény a varázslat végét jelentette, egyben visszatérést a valódi világba. Amikor mostanság összekeverednek a dolgaim, és nem látok kiutat vagy megoldást, néha eszembe jut ez a jelenet. Várom, hogy valaki felkapcsolja a villanyt, a tárgyak régi önmagukká legyenek, és mi is ott lehessünk a fényben, a valóságban, látva, merre hány lépés, mi micsoda. Talán csak játszunk egymással? Szeretném, ha a nagy fényesítő megjelenne, és mindent érthetővé tenne.

De ezek a sötét, vagy legalábbis homályos pillanatok megtanítanak arra, hogy értékeljem a most következő lépést, vakon is, bizonytalanul is megérezzem, hogy megtart a föld. Amikor nem érzem magam erőteljesnek és meggyőzőnek, néha egy mély és nyu-

godt sóhaj is elég, hogy ízleljem a tiszta levegőt, és lazítsak a pillanat kényszerén. Minden félelmem és belső tartózkodásom ellenére szeretném magamat mind bátrabban kiszolgáltatni annak, ami és aki a jelenben van.

Legkorábbi emlékeim közé tartozik, hogy anyu verset mond, az ágyam szélén: „Tűzoltó leszel, s katona, vadakat terelő juhász, csak hunyod le két szemed...” Sokszor rajta kaptam és rajta kapom magamat, ahogy tűzoltásra, hivatalra, mesebeli akadályok mesés legyőzésére vágyom. De a valóság más. A vadak közlelről szelídnék látszanak. Kevésbé értem a katonák harcait, tűzre meg egyenesen szükségem van. Mai álmaimat másként fogalmaznám. Emberi kapcsolataimban is olyasféle találkozásokat keresek, mint amilyeneket Isten színe előtt néha átélek. Ahol az élet és a valóság éppen most születik, egymás felszabadító jelenlétében.

Magamat keresni nekem most azt jelenti, hogy valakinek a terében, valakitől elfogadottan merem megengedni, ami éppen van, ami bennem legbelül pislákol és megszületni akar. Amikor igent mondok erre a belső vágyra, amikor figyelmemmel keresem, közel vagyok már ahhoz is, hogy kérjem a megvalósulását, hogy Istenhez forduljak vele. Kérem a dolgok rendeződését. Kérem a szándékaim tisztulását. Kérem a dolgok jóra fordulását, és hogy én is mint „jóra” tekinthessek a világra, ahogy a Teremtő, akinek szemsugarában újjászületik minden.

Ez már nem is csak „magam”. Ez már találkozás. Erre készülök, ezt keresem.

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

Megtalálván

Teológus

Weöres versikéje csiklandozza a fületem, amely így kezdődik: „Én keresem a célokat: / célokom engem majd megtalál”, majd abba keresztényi hitvallásba torkollik: „Én keresem halálomat / és életem majd megtalál.” A Bokor bázisközösségi mozgalomban a Jézus-követés melletti elköteleződésnek nem csupán lelki lépései voltak, hanem tanulásbeliek is. Bulányi atya fő művét kellett megtanulni, melynek címe *Keressétek az Isten országát*. A több mint 1000 sűrűn gépelt oldal a négy evangélium összes kifejezésének elemzését tartalmazza, s akik végigragták magukat ezen a nem könnyű, de annál lenyűgözőbb olvasmányon, egész életükre megjegyezték, hogy a keresés az úton járás maga. Nem keressük a hitet, hanem úgy hiszünk, hogy keresünk. S nem olyasvalamit keresünk, amiről nem is tudjuk, hogy mi is valójában, hanem azt keressük, amit Jézus világosan elmagyarázott: a szolgálat, a szegénység és az erőszakmentesség lehetőségeit.

Annak idején, több mint 40 esztendeje már, a társadalmi és ideológiai berendezkedés révén is, no meg mert még nagyon fiatalok

voltunk, a dolgok, a vallásiak is, világosak voltak. Fekete-fehéren láttuk a célokat, a döntéseket, s azt, hogy ki hol áll, kivel köt szerződést. Utóbb egyre inkább úgy tűnik számomra, azok a bizonyos dolgok, vagyis lényegében minden bonyolult, összetett. Már nem úgy érvényes mindaz, amiben ma is hinni törekszem. Zygmund Baumann a *fluid identitás* elméletével, Armin Nassehi az *igazság vége* felvetésével és John D. Caputo a *weak theology* provokációjával segít megértenem, és kifejtennem ezt az alapállapotot. Nem arról van szó, hogy a korábbi bizonyosságok érvényüket veszítették volna, hanem arról, hogy benővi őket a töprengés és dilemmázás borostyánja. Azok a határhúzások, melyek mentén korábban olyan biztonsággal lehetett közlekedni, mára hívogató mezsgyévé váltak. A mi és az ők közötti egyértelmű különbségek igenjeit és nemjeit fölváltották a talánok és az alighanemek. Egyre kevésbé az gyanús, aki a „másik” oldalon áll, hanem az, aki azt mondja: „másik oldal”. Sokkal inkább foglalkoztat a megkülönböztetések megkülönböztetése, mint maga a különbségtétel. Nem az anyagot méregetem, mint a szabó, hanem a méterudat, azt a rendszert, alapállást, amely mércéül szolgál, szolgálhatna, szolgáljon. Rilke fogalmazta meg egy fiatal költővel való levelezésben, hogy ha a kérdésekben élünk, talán fokozatosan, anélkül, hogy észrevennénk, egy nem várt napon beleélünk a válaszokba. S itt újra Weöres említett verse nyer mélyebb értelmet a megtaláltságról.

Amikor az idén 80 esztendőös Paul M. Zulehnerrel és a csaknem 10 éve elhunyt Tomka Miklóssal elkezdtük a kelet-közép-európai társadalmak vallási viszonyait vizsgálni az Aufbruch nevű nemzetközi kutatás keretében, alapvetően olyan kulcsfogalmakkal dolgoztunk, melyeket a mi országainkban még csak akkor kezdtünk el ízlelgetni. Tomka meg is fogalmazta, hogy az első időszakban rutinszerűen alkalmaztuk a nagy nyugat-európai és amerikai elméleteket, s el kellett telni egy bizonyos időnek, mire ki mertük mondani, hogy adataink alapján megkérdőjelezzük ezeknek az elméleteknek a térségünkre vonatkozó érvényességét. Azóta kerestem a régióknak a folyamatainak megértését jobban lehetővé tévő értelmezési keretet. Olvasmányaim és írásaim ekörül forogtak. S miközben a kilencvenes évek közepén még érdes hangú kritikusa voltam bizonyos társadalmi és egyházi vonatkozásoknak, ebben a keresésben lehaláltak szavaim. Néhány éve megtalált egy új belátás, de nem könyvtárban, szakirodalommal kezemben.

Srebrenicába motoroztam már többedszerre, hogy kegyelettel adózzak a bosnyák tömegmészárlás áldozatai emlékének. De most tovább is gurultam, be a faluba, s a szerb ortodox templom kertjében tartottam pihenőt. Egy túlméretezett fekete márványsír mellett ülve gondolataimban összekötődött a balkáni háborúban elhunyt szerb katona és az ugyanabban a háborúban elhunyt számos bosnyák áldozat. Akik a föld felszínén ellenséges zászlók alatt harcoltak, s vérrrel festették az új országok közötti határokat, immár a föld

mélyén csak a fájdalomra és a sebekre emlékeznek. Ahogy Kosztolányi felnézett a csillagos égre és azt látta, hogy ott bál van, én úgy éreztem, ott, alatt bál van. Akik életükben kezet emeltek egymásra, azok haláluk után kinyújtják kezüket egymásnak. Akiket a fájdalom életükben elválasztott, azokat a fájdalom halálukban összeköti. Az egész régió társadalmi ebben a fájdalomban közösek, amely talán egyszer összeköti őket, és igaz lesz a Szentírás szava: Krisztus sebei szereztek gyógyulást.

Mélyen megérintett ez a gondolat, s egészen új távlatokkal ajándékozott meg. Olyasvalamire nyitotta rá a szememet, ami azóta számos olvasmányomban igazolást nyer. Most éppen Olga Tokarczuk, a 2018-as Nobel-díj kitüntetettje *Bieguni* című könyvét bújva tűnik elő az egzisztenciális hontalanság, a folyamatosan úton levés meghatározó ereje. Aki sehová sem tartozik, az nem hiányzik sehonnan. Ám bármennyire is életállapottá válik az úton-lét, az ott-hon hiánya felejtethetetlen. Nem értek egyet a sokak által megfogalmazott mondással, miszerint a cél az út maga. A keresés bizsergető izgalma a megtalálásban nyer értelmet. S amint a szerb és a bosnyák temető közös erőterében megnyílt valami új távlat, reménykedem benne, hogy egykor egész életem keresése után „életem majd megtalál”.

Felfénylő mosolyok nyomában

MÁTHÉ ANDREA

Esztéta

A keresés elismeri a hiányt. A hiányzót keressük, valami hiányzót keresünk, amely lehet tárgy, lehet érzés, de lehet valami megfogalmazhatatlan is. A hiányérzet lehet valós, de van, hogy nélkülözi a reális alapot, vonatkozhat valami konkrétára, de valami megfoghatatlanra is: ahogy Arnold Gehlen fogalmaz, az ember hiánylény — és kiegészülésre vágyakozik, valamilyen teljesre, teljességre, és különféle módon keresi az egész, az egység tapasztalatát és élményét.

Az evangéliumi példabeszédben az elveszett tizedik drachmát keresi a ház asszonya, felfogat mindent, kutat, keres, hogy megleglje a hiányzót. Mert hiába van meg a kilenc, csak a tizedikkel együtt léteznek az egész-érzése számára, akkor, ha ‘minden megvan’. Az öröm a teljes újra megleglésében és az egység átélésében rejlik számára (Lk 15,8–10). A jó pásztor is elindul, hogy megkeresse az egyetlen eltévedt bárányt, holott az egész nyája megvan, mégis hiányzik az az egy, annak az egynek szeretne nyomára lelni (Lk 15,1–7).

Két és fél pár cipő látható Ország Lili egyik festményén (*Fekete cipők*, 1955), a két pár egymás mellett rendezettségben, a fél pár a

festmény alján, belseje piros — pironkodik? —, mintha elhagyott lenne, és a párját keresné. A képen három színt láthatunk, teljes egyszerűségben: fehérés háttéren a feketék és egy kis piros folt. Hiányt és elvesz(t)ettséget sugall a kép, a kiegészülés vágyát.

Mielőtt az elvesztettséget és az elveszettség érzetét megtapasztaltuk volna, amikor még az egész- és teljességérzetben éltünk, nem tudtunk arról, hogy megelőlegezett és megadatott harmóniában élünk. Egy ideig. Mindez utólagos emlékezetként íródik be az élettörténetbe, és az akkor volt jelen természetes meglétéként. A harmónia egész voltára és meglétére csak annak elvesztekor döbbenünk rá, akkor ismerjük fel, mivel is rendelkezünk valaha. Tudatlanul és öntudatlanul. Ártatlanságban. Az el/vesztés, az elvesztegetés, a veszteség, az elveszettség megfordító életeseményként íródhat be életünk narratívájába. Az utólagosan tudatosult harmónia tűnik elő, hiánya pedig felerősödik, és ez a keresés felé indítja az embert: értelmet akar adni a veszteségtörténetnek élete narratívájában, célt a mindig újrakezdésekhez, hogy könnyebbé váljon a hiány elviselése, elfogadása, hordozása, felejtése. Vélhetően és alapvetően azonban az ember nem tud mit kezdeni létének hiányával (hiányaival), igazi, valódi megoldást ő saját maga nem talál, csak ha transzcendens vonatkozásba állítja önmagát és élettörténetét is.

Vannak azonban pillanatok, időszakok, életszakaszok, amikor képesek vagyunk elfeledkezni a hiányról, és keresés nélkül rálátni valamire, és megtalálni azt, amitől és amivel együtt egésznek érezzük magunkat. Meglátjuk, hogy ez a valami mindig is itt volt, itt van, ami nem anyagi dolog vagy esemény, hanem létállapot, belül szétáradó létélmény, amelynek talán konkrét oka nincs is, csak egyszerűen megérkezik, és van. Talán amikor hagyjuk, hogy a keresés találjon ránk, és megmutassa, mit érdemes keresni, és hogy mire, mi mindenre vagyunk méltók.

Egy-egy átfutó fény az arcon jelezheti mindezt, egy mosoly, amely specifikusan emberi jellemző a hit képessége és a halál tudata mellett. Amikor egy arcon átfut a mosoly, felragyogtatja az ember egész, valódi teremtett lényét. Jelzi, hogy sikerült túllépnie a létezése alapjaiból származó hiányon, elfeledkezik, megfeledkezik róla, és viszszeranyeri — akárha csak pillanatnyi időkre is — létezésének teljes horizontját, és az egészben képes megmerítkezni újra, meríteni belőle a következő élethullámokhoz.

Olyan mosolyokat idézek, amelyeket megőrzött a kőbe vésett idő: a bambergi dóm Szent István vértanújának mosolya, a reimsi katedrális angyalának mosolya, a bázeli székesegyház díszkapuján található két angyal mosolya — az egyik táncolva mosolyog — és a veronai bazilika névadójának, Szent Zénónak egész alakos szobra, amelynek arcát ragyogó mosoly lengi át.

Az ilyen mosolyok megpillantását, felismerését szeretem látni mások arcán, érezni a magamén: keresni, megtalálni, és a rátalálás örömeiben, a mosolyok felfénylésében megmerítkezni.

Találkozásaim

Vallásfilozófus

Egész életemben afféle találékony ember voltam: újra meg újra találtam ezt-azt. A legelső, amire emlékszem, 7–8 éves koromban történt. Szüleimmel mentünk felfelé az akkor még murvás rózsadombi Balogh Ádám utcán, a lábam elé bámultam, amikor megcsillant valami. Elengedtem anyám kezét, lehajoltam, felemeltem: egy aranygyűrű volt. Amire jól emlékszem, hogy még nézegettem volna, de apám kivette a kezemből. Később hasztalan keresték a tulajdonosát. Náluk maradt, beolvastották egy másik gyűrűbe, amely ma a tulajdonom. Néha eszembe jut: hogyan kerülhetett az út kövei közé? Kinek az ujjáról csúszhatott le? Ki hajthatta el?

Később is találtam dolgokat: ugyancsak gyermekként sok aprópénzt vihar után az út mentén szétszóródva; később pénztárcát tele pénzzel, amit a rendőrségen leadtam. Nem számoltam össze, hány munkaórámba került elintézni, hogy hivatalosan be is fogadják... Az Adria-parton történt: reggeli úszás után kifelé jöttem a vízből, amikor a térdemet felkarcolta az éles szikla. Miközben rácsodálkoztam a kékes vízben gomolygó embervérre, észrevettem, hogy az érdes sziklaszél alatt üreg rejlik, ahol a hullámlökésekre valami meg-megmozdul. Odanyúltam, kiemeltem: egy érme volt, de oly vastagon fedte a mocsok, hogy nem tudtam megállapítani, miféle. Később megtisztogattam. Kiderült, Nerva császár képmását ábrázoló római denarius. Mivel Nerva, Nero utódja és Traianus elődje még másfél évet sem uralkodott, az érmét bizonyosan 96 szeptembere és 98 januárja között verték — nagyjából 1900 esztendővel azelőtt, hogy a sziklaüregből kiemeltem. Nerva, a hősként tisztelt uralkodó nyitotta meg a „kegyes császárok” sorát.

Talált tárgyait között szerepel még a Máltai Lovagrend által Litvánia EU-csatlakozásakor kibocsátott ezüstérme (azóta sem tudom elképzelni, hogyan kerülhetett a zsámbéki műút leállósávjára), aranyozott keretű nagyítólencse (talán lomtanításból maradt a járdaszélen), lyukas kétfilléres (a Duna-partról), háborús lövedék-darabok (kirándulásokból)... S éppen a legutóbbi választások előtt a budai Somlói út szélén egy régi keletnémet márkára bukkantam, rajta a volt szocialista címerrel. Ki ejthette el? Miért éppen most került a szemem elé?

Ám mindezek merőben tárgyak. Ha arra gondolok, hogy mi volt az a szellemi-lelki érték, amire ajándékként rátaláltam, hármat említek: Krisztust a betlehemi Születés templomában, a *Vallásbölcsélet* tematikáját, illetve hitvesemet. Jeruzsálemben egy ösztöndíj kapcsán mentem, s mint minden látogató, magam is megnéztem a látnivalókat; beutaztam az egész országot. Betlehemben a Születés templomból kijöve átéltem azt a sokkhatást, amire egyes ismertetőik felhívják a figyelmet: talán pszichikai okai vannak, talán másfélék

(döntse el az olvasó), vallási megtérést élhet át az idelátogató. Nekem a hely sorsfordító volt: villámcsapásszerűen fogtam fel Krisztus valóságát, mely végtelenül meghaladja azt, amit köznapinak mondunk. Egyszerre végtelenül távoli és közeli, egyszerre megszólító és hallgató, egyszerre irányító és engedékeny, egyszerre ítélet és szeretet.

Ami az életemben döntő változásként jelentkezett: ettől fogva visszatérően én húztam a rövidebbet. Ha olykor bántam is, megértettem: szorosan összefügg ez a betlehemi találkozással. Attól kezdve már nem akartam „felülkerekedni”, inkább csak helyrehozni, támogatni, továbbvinni — amennyire képes voltam rá. Persze a vitákban az ember szereti előadni az érveit, de ezután több-kevesebb sikerrel tudomásul vettem, hogy mindenkit a Gondviselés igazgat s beláthatjuk tévedésünket, tévelygésünket, hibáinkat... vagy igazságunkat. Ami ennél is fontosabb, az esemény nyomán felülvizsgáltam valóságfogalmaimat, megértettem, hogy a volta-képpeni valóság messze nem azonos a köznapiság realitással. Így találtam rá a „vallás” szóra, a „vallás valóságára”, „vallóságára”, amiből kinőtt a 2000-es évek közepén közreadott *Vallásbölcselet* című munkám. Igencsak terjedelmes mű, kicsit sajnálom is hallgatóimat, akiket egy-egy fejezet elolvasására kell, hogy kötelezzek, de a munkát ma is jól elgondoltnak, meghatározónak látom. Ebből a tematikából nőtt ki kicsivel később a „revelációfilozófia”, amelyen az elmúlt években és ma is dolgozom. Szellemi pályámon nem látok ennél magasabb, fontosabb ügyet, s csak remélem, hogy amit még ebben a körben elgondolhattam és elgondolhatok, meg is tudom írni.

Mindezen túlmegy az, hogy minden előzmény ellenére megtaláltam hitvesemet: ajándékként, valamiféle ígéret beteljesedéseként. Emberileg ez a legnagyobb, amire valaha is rátalálhattam. Vele együtt lelki és testi otthonra leltem, amely megértette velem a közép-európai helyzetünket, a magyarság sorsát, vallási gyökerezettségét, összefonódását más népekkel, és egyben a jövőjét is. A Garam torkolatával szemben, a Duna-parton sétálva olykor felötlik bennem a régmúlt emberiség tömérdek kincse, amit elnyelt a föld, a víz, a történelem. S eszembe jut, hogy ehhez képest az igazi kincs nem az, amit „a rozsdá és a moly megemészt”, hanem maga a helyzet, amelyben benne találok magamat a Bazilika alatt, a Duna kanyarulatában, a nap ragyogó fényében, amely minden természetes tárgynál világosabban tárja fel az Egyetlen Valóságot („ahol a kincs, ott a szív”). Ilyenkor mély hála tölt el annak ellenére, hogy a mai idők tanújaként ugyanazon nehézségekkel küzdök, mint kortársaim, olykor még többel is. Ezzel együtt áthat a betlehemi esemény, amelyben mindennél világosabban felfogtam, hogy Krisztus valóban „jó pásztor”: utánamegy mindenkinek, aki mellé egyszer odaállt, és felkínálja az esélyt a szembesülésre, a felülvizsgálatra, az önátadásra.

Aki keres, talál — olvassuk az Evangéliumban. Ennél meghök-
kentőbb, ha valaki nem keres, mégis talál.

A keresés helye a stabil és a változó világban

PLÉH CSABA

Pszichológus, nyelvész

Az ember különös lény a kíváncsiság és a hozzá kapcsolódó, annak feltételét jelentő keresés helyét és szerepét tekintve. Sok, minket körülvevő állat kicsinyeit látjuk, ahogyan össze-vissza szaglászhatnak, járkálnak és kutakodnak. Azt is látjuk, s az összehasonlító kutatások tudósaitól bizonyítottan tudjuk is, hogy a felnőtt állat életében eltűnnek ezek a nyugtalan keresések. Az ember viszont örök kereső marad. Egész életét az állandó feszültség jellemzi: szeretne mindig újakat megtudni, elmerülni az új élmények vad világában, s ugyanakkor a stabil környezet biztonsága legalább ilyen fontos számára. Ez a dinamika igaz egyéni sorsunkra, de igaz csoportjainkra, közösségeinkre is. Mi lett volna velünk, ha nem lettek volna, akik az újtól való félelem s a folyton sopánkodó rokonok pesszimizmusa közepette mégis átmerészkedtek a partok mentén, ki a másik lehetséges világokba, el Afrikából? Ha sok tízezer évvel később nem lettek volna, akik elindultak délfelé az Ural mellől?

A keresés kockázata nemcsak a Nicola Tesla szintű világcsavarogók életszervező elve, hanem mindannyiunké. A keresés sokfélén indul és sokfélén alakul át, hogy végigkísérjen életutunkon. Gyerekként a hegyekben csavarogva kerestem a titkokat. Kincseket, puskákat, s persze barlangokat reméltem találni. Közben az embert, a másik titkait is kerestem. A doktoros és a papás-mamás játékok világa nemcsak szerepeket tanított, hanem a kíváncsi szem s a simogató kéz korai összhangjait is megteremtette, megtanított rácsodálkozva tisztelni a másik másságát.

Az ember egyik különössége, hogy a kisgyermek szelíd vágyakkal teli világát egy sok évig tartó kifelé nyitott szakasz váltja fel, az, amit a pszichoanalitikusok a lappangás korának neveznek, az antropológusok meg a kultúrafeltáró szakasznak az életúton. Ebben a szakaszban az én saját világomban az erdei szabad csatangolások kalandjait a könyvek, s ezzel időben és térben távoli világok váltották fel. A könyvek állandóan mást ígérnek, kilépést, új, képzeletbeli világokat. Ezek lehetnek Balzac vagy Flaubert hőseinek csábításai és karrierjei, de lehetnek a trójai romok aszketikus kiásóinak,

az északnyugati átjáró keresőinek viszontagságai. A könyvek hősein át a serdülő kisebb kockázattal kísérletez, de mindig megmarad számára a képzelet kalandjának csodája. Azóta is a könyvek rabja vagyok. A mindenevő keresés és a rendezés világának ketősségévé vált ez életemben. Örök keresőként falom az élményeket a könyvekből. A „létező szocializmus” eléggé könyvszűkében levő világában először egy kis Tűzoltó utcai fiókkönyvtárat olvastam végig, aztán egyetemistaként párhuzamosan fél tucat könyvtárba jártam. A Szabó Ervinbe a modern társadalomtudományért, az Egyetemibe a klasszikus pszichológiáért, filozófiáért és a szakmai folyóiratokért, a Pedagógus Könyvtárba a tankönyvekért, a Gorkijba idegen nyelvű szépirodalomért, az Akadémiaiba nyelvészetért és a folyóiratokért, a Kari Olvasóba meg a Széchényibe a lányokért.

A könyvhabzsolás máig kísért. Mindig 4–5 könyvet olvasok párhuzamosan. A rendezésigény révén ezekből a könyvekből és a keresés közben talált cikkekből kis dossziéba rendezett papírok születtek. A keresés rendezést szült, a rend meg újabb keresést. A keresés szülte káosz és rendezés, az entrópia növekedése, csökkentése, majd újránövekedése a papírhalmok láttán elkeserít, de újra és újra emlékeztet nemcsak a tudás avulására, de örök megújulására is.

A keresés különös kegyeként sokszor kerültem egészen új közegekbe, más nyelvek és kultúrák világába. Páratlan szerencsék kísérték ebben. Már egyetemistaként néhány hónapot Párizsban töltve megtanultam, milyen is, amikor egy új utcai s szakmai kultúra kódjaihoz kell alkalmazkodni. A kalandozásokban azóta is a más életmód élését, s annak kitanulását szeretem. Kitanulni, milyen a kaliforniai, milyen a belső amerikai kisvárosi, a New York-i vagy a lyoni élet. Érett koromra életmódokkal kísérletezni adatott meg a keresés új dimenziója. A másik nyelv és kultúra nemcsak új ízek és hangulatok világát adja, hanem a keresés és a nyitott kíváncsiság révén azt az ismételt örömteli rácsodálkozást is, hogy a sokféle ember és kultúra változat egy témára. A kulturális megmértkezés ember voltunk egységéhez visz el.

Eközben serdülőkoromtól kezdve volt egy kétségbeesett keresési témám is. Természetesen a BOLDOSÁG keresése. Ebben elég konvencionális utat követtem. Mint oly sokan mások, rájöttem, hogy a boldogság nem egy pillanat, nem olyan, mint egy célszalag, hanem egy állapot. Amit csak akkor érünk el, ha nem őt keressük, hanem a sok konkrét izgalom s újdonság világát.

Harlow híres kis rhesus majmai akkor mertek szembenézni a furcsa idegennel (egy doboló játékmacival), ha ott volt a majom mama. Mi összetettebbek vagyunk. Olyan világot keresünk, ahol a szimbolikus biztonság, a kultúra, a család, a barátok fejünkben hordozott akolmelege enged egyre bátrabban egyre különösebb érzés-, jelkép- és tudás-útvesztőkben keresni.

Véget nem érő istenkeresés

SZABÓ FERENC

Jezsuita szerzetes,
teológus

„A filozófia és az egész emberi élet istenkeresés”, vallotta jeles magyar filozófusunk, Pauler Ákos. Értelemkeresés és végső soron az *„ismeretlen Isten”* keresése, aki értelmet és célt ad emberi létnek és történelemnek. Utalok itt Szent Pál areopáguszi beszédére (ApCsel 17,22–32), aki ezt hirdette a görög filozófusoknak és költőknek: „Ő nincs messze egyikünkötől sem, hisz benne élünk, mozgunk és vagyunk, ahogy egyik-másik költőtök is megmondta: Az ő fiai vagyunk.” De az is figyelemre méltó, hogy amikor Pál a halottak feltámadásáról kezdett beszélni, a bölcsek közül „némelyek gúnyolódni kezdtek, mások meg azt mondták: »Erről majd még máskor is meghallgatunk téged«.”

Ady Endre halálának centenáriuma alkalmával idéztem ismert vallomását: „Az Isten van valamiként: / minden gondolatnak alján.” Hivatkoztam Szabó Lőrinc *A Sion-hegy alatt* című antológiája bevezetőjére, aki Ady mellett József Attila, Babits Mihály, Illyés Gyula és a saját istenkeresését is így jellemezte: „Minden gondolatnak alján Istennel élt és halt Ady Endre, minden tettnek a sokarcú isten volt valahol a talapzata Adyban. (...) Isten végtelen téma, minden út hozzá vezethet. Akiben van fantázia, az akkor sem tud hitetlen lenni, ha annak hiszi magát. Ateista verset még nem írtak; ahogy a modern fizika sugárzássá differenciálja az egész anyagi világot, úgy finomul szellemmé (kéziratos fogalmazványban: „valami misztikus erővé”) a földi matéria sok tüntetően materialista költeményben.”

Arra is rávilágítottam, hogy az istenkeresésnek soha sincs vége. Mert Isten előbb keres minket, megelőző, hívó kegyelmével. Pascal idézve: „Nem keresnél, ha már meg nem találtál volna.” Továbbá, hogy a megtéréseknél döntő az alázatos szív (*intuáció*) megnyílása a kegyelemnek, a gögös ész okoskodásával szemben. (Pascal zseniális szójátékával: „Le coeur a ses raisons que la raison ne conçoit pas.”)

A 20. század eleji konvertita költők, értelmiségiek szellemi „tornádója” (többeknél Bergson spiritualista filozófiája volt a megtérés elindítója, például Dienes Valériánál) megérintette Adyt is. A sort még Paul Claudel kezdte a 19. század végén. Utána sok más francia és különböző nemzetiségű megtérő következett a 20. század első harmadában. E konvertitákról sokat írtam hosszú életem évtizedeiben.

De most következék személyes vallomásom, válaszul a körkérdésre. Életem alapvető keresését idézem fel.

Már felsős gimnazista koromban arról eszmélődtem, hogy miért van egyáltalán valami, a lét és benne én — itt és most —, és mi lenne, ha semmi sem létezne... (Az abszolút semmi hamis gondolat, áleszme, ahogy később ezt jobban kidolgoztam.) Gondolatban tehát megsemmisítettem a mindenséget, és akkor bevillant: ha lett volna egy pillanat, amikor semmi sem létezett, most se lenne semmi, mert a semmiből semmi sem lesz. Márpedig létezik e fejlődő mindenség, és benne én. Tehát a létnek abszolút alapja van, az Abszolútum létezik! De egy ideig panteista gondolatok kísértettek.

Rendi tanulmányaim során Leuvenben — Maréchal iskolájában — hosszú reflexiók után (átelmélkedve Henri de Lubac SJ teológus *Isten útjain* című könyvét is számtalan hivatkozással) megértettem, hogy az Abszolútum rányomta bélyegét az emberi szellemre, hogy minden megismerésben burkoltan az Abszolútumot állítjuk (Szent Tamás), hogy az emberi személy végtelenül túlszárnyalja az embert (Pascal), mert Istenhez rendelt lény: *Fecisti nos ad Te...* — „Magadnak/magadhoz teremtettél és nyugtalan a szívünk, amíg meg nem nyugszik Tebenned, Istenünk” (Szent Ágoston).

Intellektuális apostolkodásom során, filozófiai, teológiai, lelki-ségi és irodalomtörténeti írásaimban ez az ágostoni vallomás kétséért mostanáig, ahogy ezt vázoltam tavaly (korlátozott példányban megjelent, *Az élő Isten felé* című kis könyvemben.) Kerestem a keresőkkel, filozófusokkal és írókkal/költőkkel, konvertitákkal, szent misztikusokkal az emberi lét és a történelem értelmét, Isten és a Jézus által hirdetett üdvösséget, és ez lelki életem, jezsuita hivatásom alapiránya is. „Üdvözítve üdvözülni”, fülembe csengett Endrődy Kaszap-életrajzának magyarázata a Krisztus király hívásáról szóló lelkigyakorlatos elmélkedésben. „Keressék mindenben Isten”, ajánlja alkotmányunkban Szent Ignác atyánk, visszhangozva a *Lelkigyakorlatok* szeretetről szóló szemlélődését. Mert minden Tőle származik: Ő adja a létet, dolgozik a teremtett világban és kegyelmében az emberi lelkekben. A Szeretet-Istenről, a jézusi örömhírről tanúskodni zaklatott világunkban, amikor a hitetlenül hívők is valami örököt keresnek, hiszen ha csak ez az egydimenziós világ létezik, „abszurd az, hogy születünk, abszurd az, hogy meghalunk” (Jean-Paul Sartre). Ha nincs feltámadás, akkor „együnk-igyunk, holnap meghalunk”, ahogy Pál idézte a Korintusiaknak Izajást, amikor a feltámadásról szóló örömhírt hirdette nekik (1Kor 15,32).

Nyolcvannyolcon túl az idős Karl Rahner SJ „szent agnoszticizmusát” szoktam idézni: már alig merem kiejteni Isten, a megérthetetlen, végtelen Misztérium nevét. Kíváncsian — bár néha megremegve a szorongástól — várakozom arra a pillanatra, mikor átlépek a titokzatos szellemvilágba, az élő Isten közelébe, ahol szerettemmel találkozhatok. Kis Szent Teréz közbenjárását kérem, aki rövid élete végén a hitelenség, a semmi kísértésétől sokat szenvedett. Hinni akarok, hiszem, hogy a vég nem megsemmisülés, hanem átmenet a teljesebb, isteni életbe. Nem bántam meg, hogy elkötelez-

tem magam Jézus Társaságában, hogy — bár méltatlanul — Jézus társa és barátja lehettem. Az efezusi levél kezdő áldását ismételve: „Áldott legyen az Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki Krisztusban (...) a világ teremtése előtt kiválasztott (...) és szeretetből arra rendelt, hogy Jézus Krisztus által fogadott gyermekei legyenünk...” (Ef 1,3–14).

Igyekszem beilleszkedni a kegyelem segítségével Atyánk örök üdvösségtervébe.

Nincs hézagmentes válasz

SZÁNTÓ T. GÁBOR

Író Sokféle változatban kering a mondás, eredetét G. B. Shaw-nak tulajdonítják: „Aki húszévesen nem kommunista, annak nincs szíve, aki harmincévesen kommunista, annak nincs esze”.

Mi, akiknek volt már részünk diktatúrában, és nagyon szeretnénk, hogy nyomaiban se térjen vissza, még ennél is bölcsőbbek lehetünk.

Az ember, fejlődése során, történelmi tapasztalataival számot vetve egyre tisztábban láthat, és leszámolhat minden kizárólagos igazságot hirdető politikai ideológia szirénhangjaival — ha az oktatás és a politikai propaganda nem befolyásolja torz irányba. Óvakodnunk kell ma is bármiféle szélsőségtől. Családjainknak volt már része náci- és kommunista jogkorlátozásban, üldözésben, nem engedhetünk hát a szabadság és a jogállam civilizációs normáiból.

Nyugalom, biztonság, állandóság — a kihívások, vonzerőt gyakorló izgalmak mellett, az érett ember kimondva-kimondatlanul vágyik minderre.

Mégis, ha egyetlen szóban kellene válaszolnom, mi az, amit érett fejjel, többes kötődéseim közepette keresek ösztönös lét és civilizáltság, individualitás és közösség, modernitás és hagyomány, szabadság és igazságosság, világkultúra, magyar és zsidó kultúra iránti többes elkötelezettségem közepette, inkább úgy fogalmaznék: az egyensúly.

Hierarchikus társadalmaknak valaha tradicionális válaszai voltak minden kérdésre: a királyi, egyházi uralom idején kétségnek nem volt helye. A személy szabadságán alapuló modernitás azonban az egyensúlyi állapot létrehozását — bonyolult társadalmi szabályrendszerek révén — jórészt az individuumra bízta.

A társadalmi egyensúly az az állapot, amihez kinek-kinek először önmagában kellene egyensúlyt lennie ahhoz, hogy egymás között — szélesebb értelemben a társadalomban vagy a világban —

egyensúlyi állapotot hozhassunk létre. Másrészt nyilvánvaló, hogy az erkölcsileg nem indokolható, végtelen társadalmi egyenlőtlenségek nem teszik lehetővé, hogy az egyensúlyi állapot hiányának kárvallottjai megnyugodjanak.

A modern szabadelvű, jóléti demokráciákban sem érvényesül egyensúlyi állapot, legfeljebb a régebbi demokráciák kifinomultabban kezelik konfliktusaikat, a hatalmi visszaéléseket rendszerszintű garanciák korlátozzák, a fiatalabb demokráciákban pedig durvább a küzdelem. Ezek esetében a személy és a magántulajdon tiszteletére épülő polgári felfogás nem elég erős ahhoz, hogy ellen tudjon állni a közösségi érdekekre hivatkozó autoriter hatalomgyakorlásnak, a korrupciónak, a jogállam erodálásának.

A hagyományos kollektív identitások megingása után a modern ideológiák és az ezeket megtestesítő mozgalmak/pártok jelentik a legszélesebb értelemben vett identitást emberek sokasága számára. Az ideológiák képviselői gyakorta azzal áztatnak bennünket — talán önmagukat is —, hogy értékrendjük győzelme hozza el a kívánt stabilitást. És minthogy a politika nem csupán a polisz közös ügyeinek intézésére irányuló bölcsességet testesíti meg, hanem sokszor a hagyományos identitások helyett kínál azonosulást, közösséget és önkifejezést helyettesítő eszközt emberek sokaságának, így önmagán túli, gyakorta káros jelentőségre tesz szert.

A gondolkodó és önmagával szemben őszinte ember azonban tisztában van azzal, hogy az emberi és a társadalmi élet komplexitása számos okból kizárja, hogy egymástól élesen elzárkózó tiszta ideológiák, identitáspolitikák, pláne ezek populista változatai mentén ítélhessünk felőle. Az emberi és társadalmi léttel kapcsolatos évezredes tudományos, történelmi, és akár személyes tapasztalataink alapján — ha valóban számot vetünk mind a tapasztalatokkal, mind az ideológiákkal — nem tudunk hézagmentes választ adni egzisztenciális kihívásokra, a boszorkányüldözések korát pedig rég magunk mögött kellett volna hagynunk. Az éles ideológiai küzdelmekre épülő politizálás nem megérteni és megoldani segít problémáinkat, hanem elhomályosítva tisztánlátásunkat, sohasítja azokat.

Az egyetlen méltó emberi válasz ebben a helyzetben kétségeink bevallása, válaszaink relativitásának beismerése és a dölyf legyőzése, hogy képesek vagyunk minden kérdésre kétségek nélküli választ adni.

A keresés — kérés?

Költő *Bot nélkül botorkálsz, keresve a szavak mögöttesét?*

Kérheted-e, hogy nőjenek a nyírfák, terebélyesedjen a nyári orgona, a bangita, s közben ne teljen az idő?

Lehet-e hozadéka a lázas keresésnek?

Rosszul kértél, ha egy szellőkés derékba töri az ősszel elültetett kőrísfát?

Csupán háromszög alakú kavicsra, burkából éppen kiforduló gesztenyére lelsz, ha lehajolsz értük?

A köznapi nyelv kérései eleve érvénytelenek?

Hagynod kell, hogy a belső szem keressen?

Kérés, ha bicikliddel elhozod a szomszéd falu kertészetéből a sárgabarack- és őszibarackfát, s elülteted őket?

Nem kerested, mégis rád talált a kert?

Keresés az is, ha csöndet teremtesz?

El kell tévedned, hogy megtaláld az érvényes utat?

Minden kérdésben önzés rejtőzik?

Miért a kellő időben találhatnak rád könyvek?

Úgy kérsz, ha megöntözöd az imént elültetett mahóniát?

Rátalálhatsz-e az elvesztegetett időre?

Kérheted-e, milyen legyen álmod?

Ép szemmel is vakon botladoztál saját életedben, míg önmagadra találtál?

Keresés: tevékeny várakozás, figyelmes szemlélődés, termékeny tűnődés, a létezés lassúsága?

Istentől kérnéd sem szabadna, csak megköszönni ajándékait?